

Debat sobre l'Orientació Política Global del Govern

Intervenció inicial del cap de Govern,
Xavier Espot Zamora

Andorra la Vella, 12 de setembre de 2022

Gràcies Senyora Síndica,

Senyora Subsíndica,

Senyores conselleres i senyors consellers,

Enguany s'han complert 80 anys de la mort de l'escriptor austríac Stefan Zweig a la ciutat brasilenya de Petrópolis. El 1942, Zweig i la seva dona -convertits en apàtrides per la seva condició de jueus- van decidir posar fi a la seva vida davant l'auge del nacionalsocialisme i els desastres de la Segona Guerra Mundial. En una de les seves obres més populars, *Moments Estel·lars de la Humanitat* -que retrata episodis tan diversos com l'assassinat de Ciceró, la caiguda de Constantinoble o la composició de *El Messies* de Handel- Zweig defensa la idea que la història no és sempre històrica i que sovint concentra els esdeveniments més importants en períodes molt breus i condensats de temps.

I potser sigui veritat. Pensem en tot el que ha passat al llarg dels darrers tres anys i mig, des que vaig exposar el nostre programa de govern al debat d'investidura, el maig del 2019. En aquell moment, resultava impensable el que passaria menys de 12 mesos després, arran de la pandèmia de la Covid-19. I la primavera del 2020, quan la nostra preocupació -després de la qüestió sanitària, evidentment- era el manteniment del teixit productiu i la cohesió social, poc ens imaginàvem els problemes que ocasionaria l'accelerada recuperació de l'activitat econòmica després de la pandèmia. I fa tot just un any, quan en aquesta Cambra debatiem les polítiques a seguir en el moment de la post-pandèmia, tampoc no podíem imaginar la invasió russa d'Ucraïna i les conseqüències que està tenint sobre la inflació, el poder adquisitiu i el subministrament d'energia.

En certa manera, ens hem acostumat a viure entre situacions excepcionals i imprevistos. I el que està clar és que, tant de nosaltres -del Govern- com de vosaltres -del Consell General- els ciutadans n'esperen que sapiguem actuar davant del previst i l'imprevist; i fins i tot davant de l'imprevisible.

Crec que és important situar el debat en aquest context perquè durant la legislatura actual no només s'han viscut dues situacions extraordinàries -com són la pandèmia i la guerra-, sinó que -a més- aquestes situacions han estat de signe oposat. I m'explicaré:

Com tot just acabo de recordar, el 2020 la nostra preocupació era que el teixit econòmic i social del país sobrevisqués al confinament i a l'aturada sobtada de l'activitat a conseqüència de la Covid-19. L'important era que les empreses no tanquessin, que les persones conservessin la feina i que el Govern pogués seguir fent front a les prestacions socials. Aquell era l'escenari i això és el que ens

preocupava el 2020 i durant bona part del 2021. A tall de recordatori: El desembre de l'any passat -només fa nou mesos- esperàvem amb la respiració continguda l'inici d'una temporada d'hivern que vèiem marcada per l'aparició de la variant òmicron.

En aquella situació, de xoc de demanda -de caiguda pronunciada de l'activitat i del consum-, des del Govern vam aplicar polítiques expansives i d'injecció de liquiditat: Amb els crèdits tous, les suspensions temporals de contractes de treball, els ajornaments o rebaixes d'impostos i cotitzacions, la reducció de les tarifes d'electricitat i telefonia... Tot plegat encaminat a preservar el teixit productiu i els llocs de treball. Considero, humilment, que la resposta -en línies generals- va ser encertada. I bona prova d'això és que l'economia ha tornat a créixer amb força un cop passada l'excepcionalitat de la pandèmia.

En canvi, la situació que hem viscut durant aquest 2022 és de signe contrari: Del xoc de demanda hem passat al xoc d'oferta. El despertar de l'activitat després de la pandèmia s'ha trobat amb un món amb la maquinària a mig gas, amb escassetat de materials i productes, amb problemes greus en les cadenes logístiques... i això s'ha traduït en un augment intens dels preus. La invasió d'Ucraïna per part de Rússia el passat febrer va accentuar aquesta tendència, encarint de forma notable el subministrament d'energia.

En certa manera, la recepta que tots els governs van aplicar per fer front a la pandèmia -amb polítiques expansives, endeutament i injecció de liquiditat- també ha contribuït a crear aquesta situació de creixement poc equilibrat i harmònic que vivim actualment.

Aquest -segons el meu punt de vista- és el debat d'avui: Com aconseguir que el creixement sigui harmònic i com pal·liar els efectes secundaris i compensar els desequilibris que aquest creixement provoca.

En el nostre cas -en el cas del Govern de coalició que tinc la responsabilitat d'encapçalar i de la majoria parlamentària que ens dona suport-, pensem que aquesta resposta ha de ser gradual, amb reformes i accions concretes, defugint els plantejaments maximalistes i la promesa de solucions ràpides i miraculoses.

Al llarg dels darrers mesos hem anat aplicant mesures destinades a compensar la pèrdua de poder adquisitiu i l'impacte de la inflació. I ho hem fet de manera que la recerca de l'equilibri no comprometés el creixement. Hem augmentat el salari mínim dues vegades al llarg del darrer any,

sempre per sobre de l'IPC; una mesura que té un impacte que va més enllà del salari, ja que representa augmentar també les pensions de solidaritat i el llinar econòmic amb el qual s'indexen altres prestacions socials. També hem augmentat, en aquest cas mitjançant una llei aprovada per aquesta Cambra, tots els salaris situats entre el salari mínim i el salari mitjà i les pensions de la CASS inferiors al salari mínim. Aquest darrer increment salarial ha beneficiat prop de 25.000 persones, més de la meitat dels treballadors del país.

Gràcies al paquet de mesures aprovat, més persones al nostre país poden accedir als ajuts a l'habitatge de lloguer, als ajuts a l'estudi i als ajuts per a l'estalvi energètic, el transport públic intern és gratuït, els transportistes tenen accés a un preu reduït dels carburants i s'ha reduït l'IGI de productes de primera necessitat, com els d'higiene femenina.

Aquest són els tipus de mesures que hem implementat i que seguirem implementant. Potser a algú li agradaria escoltar propostes més radicals, però nosaltres no volem revertir el creixement, volem reequilibrar-lo. I també potser a algú li agradaria que practiquéssim una mena de laissez-faire i que no intentéssim corregir els desequilibris del creixement; però aquest tampoc no és el nostre programa ni la nostra convicció.

Evidentment, hi ha qüestions -com la de **l'accés a l'habitatge a un preu assequible**- que requereixen respostes més estructurals i que no es poden abordar només amb paquets de mesures anticrisi. Però això no vol dir que la solució sigui fàcil, immediata, sense cost o perfecta.

La qüestió de l'habitatge és extremadament sensible; complexa, si es vol encarar amb responsabilitat; i llaminera per a qui vulgui utilitzar-la com a arma amb la finalitat primordial de desgastar el Govern. És una qüestió que a casa nostra es viu amb una intensitat notable, fins fa uns anys poc coneguda, tot i que en això Andorra també ha seguit el camí viscut en altres països. L'accés a l'habitatge a un preu assequible és una qüestió de preocupació principal a la gran majoria de països europeus. I no hi ha una solució única ni molt menys miraculosa.

Fins ara, els successius governs, des del 2008, han anat implementant mesures d'intervenció al mercat: limitant els augments de preus i acordant pròrrogues forçoses dels contractes; però la veritat és que el recorregut que ens donaven aquest tipus de mesures ja està pràcticament esgotat. La gran majoria de contractes de lloguer estan prorrogats per llei i el resultat és que aquests lloguers continuen sent a un preu assequible -és cert- però la nova oferta de lloguer -quan n'hi ha, que n'hi

ha ben poca- acostuma a ser a uns preus que queden lluny del que pot pagar una família treballadora.

Falta oferta al mercat i de totes les promocions d'habitatges que s'estan duent a terme a Andorra, la immensa majoria van destinades a la venda, no al lloguer. Intervenir el mercat durant més d'una dècada ha protegit a bona part dels llogaters del país, certament, però ha provocat que per als promotors i propietaris destinar habitatges a lloguer residencial no sigui una prioritat; i en alguns casos sigui difícilment rendible.

Per això calen altres tipus de mesures. D'una banda, per incentivar la construcció d'habitatge de lloguer residencial; i, de l'altra, també, per donar resposta des del sector públic a aquella demanda de lloguers que l'oferta privada difícilment pot cobrir. En aquest segon cas, la solució és més evident; per bé que costosa i no immediata: Disposar d'un parc més gran d'habitatge públic. És el cas dels habitatges a preu assequible de la Borda Nova, en uns terrenys cedits pel Comú d'Andorra la Vella, a la qual el Govern hi destina més de 16 milions d'euros i que es traduiran en 44 habitatges a preu regulat. O la compra de pisos buits per destinar -per part de l'Administració- a lloguer, a la qual dedicarem 11 milions d'euros; o el lloguer d'habitatges buits que al seu torn es llogaran a un preu assequible, i al qual destinarem 8 milions més; en cas que aquesta Cambra voti favorablement el crèdit extraordinari que ha proposat el Govern, és clar.

En tots aquests casos estem parlant d'habitatge públic a un preu regulat, no d'habitatge social. Aquesta és una altra qüestió que -més enllà del ajuts directes al lloguer- també es cobreix amb promocions concretes, com els 22 habitatges de l'edifici de nova construcció que la Fundació Armor ha cedit al Govern, que s'ha inaugurat aquest estiu i que va destinat a persones en risc d'exclusió social.

Des del sector públic, tant el Govern com els comuns, hem de cobrir aquella part de la demanda d'habitatge que el mercat no arribarà a cobrir mai. Però això no ens ha de fer deixar de banda mesures per incentivar la construcció d'habitatge de lloguer per part dels privats. Per aquest motiu hem aprovat una bonificació específica d'entre el 10 i el 15% per a la rehabilitació d'habitatges destinats al mercat de lloguer o la flexibilització dels requisits d'habitabilitat per afavorir la rehabilitació d'edificis i el canvi d'ús a favor dels habitatges de lloguer; i per això, també, hem facultat als comuns per reduir fins un 0% la cessió obligatòria i econòmica en sol urbà consolidat.

Totes aquestes mesures es reforcen mitjançant un sistema de governança que ha de proporcionar seguretat jurídica i confiança al sector, amb la creació de l'Institut Nacional de l'Habitatge i de la

Comissió Nacional de l'Habitatge, així com del sistema d'informació dels contractes d'arrendament i del sistema d'indicadors de l'habitatge.

Augmentar el parc d'habitatge públic, incentivar la construcció de pisos de lloguer per part del sector privat i reforçar la transparència i la seguretat jurídica del mercat. Aquestes són les tres línies d'actuació en què s'està desplegant la política del Govern en aquesta matèria. I som conscients, d'entrada, que totes aquestes mesures no seran suficients per pal·liar completament el problema.

Perquè Andorra arriba una mica més tard a aquesta situació, per la qual ja han passat molts altres països abans que nosaltres. L'augment del cost de l'habitatge ha estat una constant a la majoria de ciutats europees i les mesures que han funcionat han estat, precisament, les que acabo d'esmentar.

L'encariment del preu de l'habitatge -ja sigui de compra o de lloguer- és una tendència compartida amb la majoria de països del nostre entorn. També Andorra -especialment arran de l'obertura econòmica de l'última dècada- està vivint la seva pròpia gentrificació, que és la paraula amb què de forma comuna es descriu aquest procés arreu. L'arribada de nous residents amb major poder adquisitiu també contribueix a augmentar els preus, per bé que no és -ni de bon tros- l'única causa.

Però seria, al meu entendre, molt perillós intentar contraposar aquestes dues realitats: la de les persones que treballen en el sector dels serveis i que necessiten habitatges a un preu assequible i la dels residents de perfil internacional, que viuen a Andorra sense activitat econòmica o que treballen en altres sectors amb retribucions més elevades. No es poden contraposar perquè són realitats diferents que, molt probablement, busquen ofertes diferents. I no es poden contraposar perquè aquests nous residents fan part d'un procés, d'obertura i d'internacionalització, que en el seu conjunt té un resultat positiu per al país. Sense obertura econòmica, sense inversió estrangera, sense internacionalització i diversificació, l'economia andorrana -que creix des del 2013- molt probablement acumularia avui més d'una dècada de recessió.

No es tracta de limitar el creixement, sinó de reequilibrar aquells efectes secundaris negatius que pugui tenir.

En canvi, de la mateixa manera que he dit que els residents que treballen en el sector dels serveis i els residents de perfil internacional són realitats diferents que busquen ofertes diferents, cal reconèixer que la pressió turística de la darrera dècada ha tingut un impacte clarament negatiu en el parc d'habitatges de lloguer residencial, ja que un nombre massa important s'han destinat a

habitatges d'ús turístic que, certament, constitueix avui dia una activitat més rendible que el lloguer residencial.

La Llei aprovada la passada legislatura va suposar un pas endavant significatiu per garantir la qualitat d'aquests habitatges d'ús turístic i establir unes garanties mínimes que fins llavors eren insuficients. Però no ha impedit que continués aquest trasvàs de pisos de lloguer a pisos turístics, en un context on precisament l'arrel del problema de l'habitatge que estem vivint és la manca d'oferta suficient d'habitatges de lloguer. A més, part d'aquests pisos turístics, tot i les noves exigències de la Llei que es va aprovar, no responen al model turístic més sostenible i de qualitat al qual hem d'aspirar i per al qual treballem i invertim molts recursos des del Govern i, en concret, des d'Andorra Turisme.

Per tots dos motius, aquesta mateixa tarda el Govern entrarà pel tràmit d'extrema urgència un projecte de llei que establirà una moratòria de dos anys en les noves autoritzacions d'habitatges d'ús turístic que no s'adiguin als criteris de sostenibilitat i qualitat que he esmentat. Dos anys durant els quals el Govern haurà d'elaborar un estudi sobre la capacitat turística del país que establirà els nous criteris en base als quals es poden autoritzar nous pisos turístics.

Aquest Govern – i la majoria que li dona suport-, de tall demòcrata i liberal, no som partidaris de mesures massa intervencionistes. No obstant això, també som uns fermes defensors de la justícia social, i des d'aquest punt de vista la greu problemàtica que estem vivint al tomb de l'habitatge ens obliga a adoptar de forma convençuda aquesta mesura.

La qüestió de l'habitatge està, en certa manera, lligada a la qüestió de l'**urbanisme**. I aquí també cal reconciliar posicions que poden seguir trajectòries contraposades. L'accés a l'habitatge -ho sabem- és una de les principals preocupacions dels ciutadans. En aquests moments la primera. Però segur que bona part de les persones preocupades per l'accés a l'habitatge també ho estan per un desenvolupament harmònic del país, per la preservació del paisatge i per evitar que el creixement econòmic destrueixi l'entorn.

Aquí també cal trobar un equilibri que permeti el creixement econòmic sense destruir el medi natural i el paisatge, i on la protecció d'aquest entorn no comprometi el creixement econòmic. Però aquells que tenim la responsabilitat de governar ho hem de fer partint de dades i no simplement de valoracions. Per això hem estat fent els deures en la matèria: L'Executiu ha analitzant detalladament en els darrers mesos quina és la població que el país pot suportar amb els

recursos i infraestructures actuals i previstes. Perquè el cert és que, després d'una dècada de davallada en el nombre d'habitants o de creixement molt feble, en els cinc anys que van del 2016 al 2021, la població del país ha tornat a créixer de forma accentuada, passant de poc més de 73.000 persones a gairebé 80.000.

Si tenim en compte el nombre de plans parcials actualment autoritzats pels Comuns, el parc d'habitatges d'Andorra podria augmentar la seva capacitat en gairebé 40.000 persones més. I si hi afegim també tot el sòl urbà consolidat en virtut dels plans d'urbanisme parroquials, aquesta xifra es podria elevar fins a la hipòtesi de 950.000 habitants, gairebé un milió. Evidentment, no es demanaran llicències de construcció que cobreixin la totalitat del sòl urbà consolidat, però aquestes previsions hi són.

El creixement de població (el real, el previst i l'hipotètic) no només produeix tensions en l'àrea de l'habitatge, sinó en molts altres sectors.

En efecte, la xarxa elèctrica del país -fins i tot un cop realitzada la nova connexió projectada amb Espanya- només podria assumir un increment del 50% del consum actual. Més complicada és la qüestió de la mobilitat -m'hi referiré amb detall més endavant-, però si no s'hi fan millores i la tendència d'augment de població es manté com fins ara, la xarxa viària del país estaria molt a prop del col·lapse l'any 2030.

Son alguns exemples, i en trobaríem molts més. Si fem un recompte de totes les xifres: Els plans d'urbanisme preveuen un augment de població -hipotètic- de 951.664 persones. Però l'Hospital Nostra Senyora de Meritxell només podria donar servei a un 10% d'aquesta població; la xarxa viària només podria absorbir el 9% d'aquest increment; i la xarxa elèctrica només podria garantir un increment del 20% de consum. És a dir, amb la planificació urbanística, des dels comuns -que tenen atribuïda la competència- s'han fet unes previsions (de màxims, és cert) que només es podrien cobrir entre un 10% i un 20%.

Podem millorar les infraestructures, ampliar els equipaments, ser més eficients en la gestió... Però alguna cosa no hem fet del tot bé, com a país, quan tenim una població de 80.000 persones i la nostra planificació urbanística admet increments a llarg termini propers a un milió. Ja hi ha alguns comuns, com els de Canillo o Ordino, que han començat a actuar en aquest sentit, conscients que les previsions -per molt hipotètiques que siguin- estan molt allunyades del que seria realista i desitjable.

I el Govern, amb la confiança que li fa el Consell General, no pot defugir les seves obligacions en aquesta matèria. És cert que bona part de les competències en matèria d'urbanisme, així ho estableix la Constitució, són de titularitat comunal, però la mateixa Llei qualificada de competències dels Comuns i la Llei general d'ordenació del territori i urbanisme reconeixen al Govern la facultat d'aprovar directrius d'ordenació per fixar el marc de referència de les polítiques urbanístiques comunals. Una potestat que només s'ha fet servir per part del Govern en una ocasió i de forma molt puntual i sectorial; però que nosaltres utilitzarem ara en tot el seu abast.

En virtut d'aquestes atribucions, el Govern també entrarà a tràmit parlamentari aquesta mateixa tarda un projecte de llei, pel tràmit d'extrema urgència, per poder aprovar unes directrius d'ordenació que donin un any als Comuns per disposar d'estudis de capacitat màxima de cada parròquia, adequant les previsions de creixement de població de cada parròquia als recursos i infraestructures existents i previstos. Aquests estudis de capacitat de càrrega i edificabilitat global només es podran aprovar amb l'informe preceptiu i vinculant del Govern. I mentre els estudis no estiguin elaborats pels comuns i aprovats pel Govern, les llicències d'edificació quedaran condicionades a l'obtenció d'un informe favorable per part dels ministeris competents en Urbanisme i Medi Ambient.

Quedaran exclosos, però, d'aquest requisit, com a mínim els edificis per a habitatge unifamiliars i els edificis per a habitatges de lloguer, entre d'altres. Precisament perquè, sabent que el creixement urbanístic és limitat, volem incentivar aquell tipus de construccions que donen resposta a una dels principals problemes del país, com és l'accés a l'habitatge.

Senyores conselleres, senyors consellers,

Quan parlem de la capacitat de càrrega del país, de la població -estable, flotant i estacional- que Andorra pot suportar, no només ens hem de fixar en qüestions cabdals com l'habitatge o l'urbanisme, sinó també en d'altres igualment importants com la **mobilitat**. En èpoques expansives com l'actual -ja ho hem viscut en el passat- els dos principals problemes del país acostumen a ser l'accés a l'habitatge i el trànsit. I no seria estrany que, en pocs anys, un cop es reequilibri fins a cert punt el mercat de l'habitatge, la principal preocupació dels ciutadans torni a ser la mobilitat, tant interna com externa.

El gran esforç financer que vam fer des del Govern durant la primera fase de la pandèmia ens va obligar a ajornar algunes obres importants per descongestionar la mobilitat del país, com són la

desviació de la Massana o l'acabament de la desviació de Sant Julià de Lòria. Vam tenir ocasió de parlar-ne en el debat d'orientació política d'ara fa dos anys. El Govern no ha aturat les inversions en infraestructures viàries i bona prova són els treballs actuals d'exemple de la carretera general 2 a l'alçada de La Trava, a Canillo; les obres ja acabades d'eixamplament de la carretera general 3 entre la sortida del túnel dels Dos Valires i la cruïlla d'Anyós o les millores en curs de la carretera general 1 entre la frontera hispanoandorrana i Sant Julià.

Però és cert que la desviació de la Massana continua sent prioritària i les finances públiques no permeten fer-hi front en el format en què estava plantejada fins ara. Per això l'hem repensat: El cost d'aquesta infraestructura estava previst en una xifra propera als 60 milions d'euros. Amb el replantejament que ha fet el Govern, que prescindeix del túnel de la Serra de l'Honor, aquest cost es rebaixa a poc més de 18 milions i permetria iniciar els treballs aquesta legislatura i en els propers anys descongestionar el centre de la Massana en desviar la circulació cap a Ordino i cap a Arinsal.

Ara bé, la mobilitat va més enllà de les infraestructures i ens cal un replantejament que afecta també els nostres estils de vida i el model de país que volem. En aquest sentit, estem treballant en el Pla Director de la Mobilitat 2030 i ja hem començat a implementar iniciatives, com la gratuïtat del transport públic per als residents, per tal d'incentivar l'ús d'aquesta modalitat de transport -molt més sostenible des de tots els punts de vista- i limitar l'ús del vehicle privat. A més, a partir de finals d'aquest any, les empreses més grans del país -també les empreses i organitzacions públiques- hauran de disposar de plans de mobilitat que fomentin les pràctiques de mobilitat sostenible entre les persones que hi treballen.

En un país enclavat entre muntanyes com el nostre, que rep l'equivalent a més de 100 vegades la seva població en visitants cada any, la qüestió de la mobilitat no es pot desvincular de la necessitat de desenclavar geogràficament Andorra i de **diversificar les vies d'entrada**. En aquest sentit, els ministeris d'Economia i de Territori estan duent a terme un estudi per analitzar les diferents alternatives de desenclavament.

Tal i com passa amb la mobilitat interna, també s'han fet avenços destacats al llarg dels darrers mesos: Encara no fa un any, al desembre del 2021, van arrencar els vols regulars entre l'aeroport d'Andorra-La Seu i Madrid. L'afluència de viatgers ha estat òptima al llarg d'aquests primers nou mesos, fins al punt que s'està estudiant incrementar la freqüència del vols i ampliar l'oferta de l'aeroport amb línies regulars a d'altres destinacions europees. En paraules de la pròpia companyia

operadora, Air Nostrum, els vols regulars entre Andorra-La Seu i Madrid han estat “el llançament de la ruta aèria de més èxit de tota la història de l’aerolínia”.

Així mateix, després d’anys sense trobar una ubicació idònia que satisfés totes les parts, es tirarà endavant el projecte d’heliport nacional, en aquest cas als terrenys de la Caubella, a la parròquia de la Massana. Actualment, el procés d’adjudicació per explotar aquesta infraestructura avança i l’empresa candidata ha superat amb èxit la primera fase de valoració del projecte.

Voldria fer un petit incís i una petita digressió -senyora síndica- per posar en valor el fet que, malgrat les complicacions de la pandèmia, aquest Govern ha tirat endavant projectes, desencallant dossiers que portaven anys en fase d’estudi: Els vols regulars des de l’aeroport d’Andorra-La Seu, la construcció de l’heliport nacional, la desviació de la Massana, el Centre Residencial en Alçada del cap del Port d’Envalira, el casino o l’edifici d’Andorra Telecom, a l’avinguda Mertixell d’Andorra la Vella.

També cal remarcar que seria molt difícil abordar la qüestió del desenclavament d’Andorra sense unes bones relacions bilaterals amb França i Espanya i sense una relació de bon veïnatge i cooperació transfronterera amb Occitània i Catalunya.

Fa uns mesos podíem llegir a la premsa francesa que les diverses millores a la RN20 al Departament de l’Arieja previstes per als propers anys permetrien escurçar el trajecte entre Andorra i Tolosa en uns 20 minuts, la qual cosa suposa un avenç important. Però cal posar aquesta notícia en context: Aquestes millores a la xarxa viària francesa s’emmarquen en un contracte Estat-Regió que es va començar a elaborar ara fa cinc anys, coincidint amb la signatura de l’acord pels aleshores primer ministre francès Cazeneuve i cap de Govern andorrà Antoni Martí. Amb aquell acord, Andorra cofinançava les millores en la protecció d’allaus i de mobilitat hivernal a les carreteres franceses d’accés al país. Sense aquell pas -històric al meu entendre- d’invertir en infraestructures que es troben en un país veí, molt probablement les millores a tota la RN20 finançades per França i que ascendeixen a 160 milions d’euros, no es durien a terme.

És per això que, seguint aquella estela, l’abril passat el primer ministre francès del moment, Jean Castex, i jo mateix vam signar un acord per millorar la viabilitat de les carreteres nacionals franceses 116, 20, 320 i 22 entre els Pirineus Orientals i la frontera francoandorrana. El cost d’aquests treballs ascendirà a 108 milions d’euros, dels quals Andorra en finançarà 6 repartits en quatre anys. Aquestes obres permetran escurçar el trajecte entre Perpinyà i el Principat i en milloraran substancialment la seguretat i la comoditat.

Amb la mateixa filosofia, Andorra participa -del costat espanyol- a finançar els vols des de l'aeroport d'Andorra-la Seu, que és titularitat de la Generalitat de Catalunya. En els últims anys, les bones relacions hispanoandorranes han contribuït a qüestions cabdals com desencallar l'operativitat de l'aeroport o millorar substancialment la carretera nacional entre La Seu i la frontera del riu Runer. I estic segur que la intensificació de les relacions de bon veïnatge i cooperació amb Catalunya revertirà positivament en qüestions com els estudis sobre l'arribada del ferrocarril i la millora de la xarxa viària propera a Andorra que és de competència autonòmica.

Senyores conselleres, senyors consellers,

Des que vam celebrar el darrer debat d'orientació política, el preu de l'**energia** a nivell mundial s'ha incrementat de manera molt accentuada. El preu dels carburants pràcticament s'ha duplicat i l'energia elèctrica té ara un cost als mercats internacionals de fins a cinc vegades el cost que tenia abans del setembre del 2021. L'augment del cost de la vida, que és el gran problema d'Europa en aquests moments, té a casa nostra dues plasmacions molt clares: l'habitatge, del qual n'acabo de parlar, i l'energia.

Fins ara, aquest augment de costos l'hem pogut percebre de manera clara en el moment d'omplir el dipòsit de carburant dels nostres vehicles. Per això hem augmentat les subvencions al carburant dels vehicles industrials -com són els camions o la maquinària- que necessiten les nostres empreses; i per això hem accelerat la rebaixa del preu del transport públic, arribant a la gratuïtat. Qualsevol persona que necessiti desplaçar-se pel país cada dia per anar a treballar ho pot fer avui de manera totalment gratuïta. Per tant, una part significativa de l'impacte que l'augment del preu del carburant té en el seu dia a dia, queda compensat.

Evidentment, no vull menystenir l'impacte que aquest augment de preus està tenint sobre tota la cadena de producció i sobre els béns de consum; ni tampoc el que tindrà l'hivern vinent sobre la factura de la calefacció. Per aquest motiu, volem anar encara més enllà i posposarem durant el 2023 l'increment previst de la taxa verda per al gasoil de calefacció.

Un capítol a part mereix el preu de l'energia elèctrica. Tot i que a escala internacional l'augment del cost de l'electricitat ha estat superior a l'augment del cost dels carburants -ho veiem molt clar si seguim els preus de l'energia elèctrica als països veïns-; a Andorra s'ha notat menys. Per ara. I això diu molt en favor del rol de FEDA com a empresa de titularitat pública i de la bona gestió que s'ha fet en els darrers anys.

FEDA compra el 80% de l'electricitat que consumim a Andorra a França i Espanya. I ho fa negociant els preus a llarg termini. Això fa que aquests increments de preu tan significatius que hem viscut durant l'últim any, només impactin en un 30% del total de l'energia consumida i que, gràcies a això, FEDA no tingui unes pèrdues que haurien superat els 100 milions d'euros. Això demostra l'encert i la visió estratègica que va tenir el Govern a la dècada de 1980, en adquirir l'antiga FHASA i convertir-la en FEDA; i demostra especialment la conveniència de mantenir FEDA com una empresa pública i aconseguir un tractament especial en el marc de les negociacions de l'acord d'associació amb la Unió Europea. Un tractament especial que a hores d'ara sembla que ens serà reconegut.

Però tot i així, FEDA està fent un gran esforç aquest 2022, i assumint unes pèrdues importants per l'impacte que l'augment del preu de l'electricitat té en aquest 30% de l'energia que consumim. Aquestes pèrdues, de manera puntual, són assumibles; però no les podem mantenir en el temps si volem que FEDA continuï amb el seu programa d'inversió en energies renovables i en mobilitat sostenible. Si volem, en definitiva, que FEDA segueixi sent un factor clau en la dinamització i diversificació de la nostra economia.

Hem de seguir avançant per la via de la transició energètica, com a punt clau en la nostra estratègia de sobirania i de lluita contra el canvi climàtic. I, en el curt termini, hem d'apostar de forma clara per l'estalvi energètic. En els propers mesos, aquesta tardor i aquest hivern, caldrà que tots plegats fem un esforç per estalviar energia, perquè és l'única solució que podem aplicar de forma immediata. Ens cal un estalvi energètic del 15%, cada kilowatt addicional que consumim per sobre d'aquest llindar significarà o bé pèrdues per a FEDA (i, per tant, menys inversions en matèria de transició energètica i mobilitat sostenible) o bé un increment major de preus per al consumidor final.

Però és que, a més, avui dia l'estalvi ja no és una opció a triar. L'escassetat energètica afecta tot Europa, afecta els nostres proveïdors d'energia i això fa que l'electricitat que consumim avui no té el subministrament garantit en un futur proper. Per allargar la possibilitat de subministrament els nostres veïns s'estan obligant a reduir el consum, i no ens podem permetre anar per un camí diferent.

Per tant, estem a la porta d'una tardor i d'un hivern amb restriccions en el consum d'energia. Haurem de saber renunciar a allò que és més superflu, com determinades il·luminacions de

comerços i edificis públics, i assumir algunes incomoditats com la disminució de les climatitzacions en oficines i edificis de l'Administració i fins i tot anar més enllà, valorant el consum energètic de les nostres activitats abans de dur-les a terme.

Per aquest motiu, la setmana passada la ministra de Medi Ambient va presentar un paquet de mesures per a l'estalvi energètic, apel·lant al rol exemplar de l'Administració i a la responsabilitat col·lectiva dels ciutadans. En les properes setmanes treballarem per tal que els comuns també se sumin a aquestes mesures de compliment obligat, i farem la pedagogia necessària perquè les empreses i els particulars atenguin les recomanacions d'estalvi que hem fet. Per assolir l'objectiu d'estalvi que ens hem marcat i que, com he explicat, és del tot imprescindible, cal sumar les accions decidides tant del sector públic com del sector privat.

Tot i que l'escenari és excepcional i tot i que la intensitat d'aquestes mesures no era previsible fa tan sols uns mesos, el cert és que la situació actual no ens fa apartar-nos del full de ruta que, com a Govern i com a país, teníem fixat des de l'inici de la legislatura. Ans el contrari, cal precisament que l'apliquem de manera més decidida. En la qüestió que ens ocupa, aquest full de ruta passava per incrementar la sobirania energètica, apostar de forma clara per les energies renovables, seguir avançant en estalvi i eficiència energètica i trobar fórmules de producció d'energia de transició que, si bé no estan totalment lliures d'emissions de CO₂, sí que redueixen de forma significativa el nostre impacte sobre el medi ambient.

De fet, el Govern ha aprovat els reglaments que desenvolupen la Llei d'impuls de la transició energètica i del canvi climàtic i que fixen assolir l'objectiu de produir un 33% de l'energia que consumim de cara al 2030; creant, a la vegada, l'ecosistema necessari per facilitar als inversors privats la producció d'energia nacional. La potència instal·lada en fotovoltaic, que ha crescut exponencialment aquests darrers anys, ja representa l'11% de la producció nacional.

En aquest mateix sentit, s'ha seguit avançant en el desplegament del pla sectorial d'infraestructures energètiques que ja s'ha materialitzat en les xarxes de calor de la Comella i d'Escaldes-Engordany (que se sumen a la ja existent des de fa uns anys a Soldeu-El Tarter), la producció solar a Grau Roig i el futur parc eòlic del Maià. Un parc al qual es donarà un impuls decidit en els mesos que venen perquè és essencial per incrementar la nostra sobirania energètica, ja que tot sol podria abastir més del 10% de la demanda nacional.

Per això l'estalvi energètic és més necessari que mai. No només perquè quan estalviem energia reduïm la nostra dependència de l'exterior i el nostre impacte negatiu sobre el medi ambient, sinó

també perquè evitem malbaratar els recursos de FEDA per fer inversions que es tradueixin en energia més neta i produïda a casa nostra.

També en aplicació del que preveu la Llei sobre la transició energètica i el canvi climàtic vam aprovar i aplicar l'impost sobre els hidrocarburs, un tribut finalista que ens ha permès finançar la reducció del preu del transport públic -amb l'abonament mensual de 30 euros- i la seva gratuïtat, en aplicació des de fa un parell de mesos. Així mateix, el fons verd que es nodreix d'aquesta taxa també ha permès multiplicar per tres els diners que es destinen a subvencions del Pla Renova per a la rehabilitació d'edificis en clau d'eficiència energètica.

Amb la mateixa filosofia, i en estreta col·laboració amb el sector privat i la societat civil, hem creat un mercat nacional de crèdits de carboni i un sistema de compensació de les emissions per fomentar la responsabilitat social corporativa.

La transició energètica i la lluita contra el canvi climàtic ens obliga a una revisió profunda de la manera com treballem. Per això sempre hem tingut clar el paper clau de les empreses en la posada en marxa del paradigma de la sostenibilitat. Acabo de mencionar el mercat de crèdits de carboni com un element central d'aquest canvi. Un element que estem implementant en diàleg constant amb el sector privat.

Com també vam fer amb la Llei d'**economia circular**, aprovada per unanimitat en aquesta Cambra i que fixa un horitzó al 2035 per passar del model de producció lineal que tenim actualment, a un model de producció circular en què la majoria de residus passin a ser subproductes que es tornen a introduir a la cadena productiva. Com que sabem que les empreses tenen un rol important i que el sector privat s'ha de fer seu aquest canvi, hem aprovat una línia d'ajuts de 150.000 euros per a projectes d'economia circular, especialment pensant en iniciatives que es puguin dur a terme en l'àmbit de l'empresa i del treball.

Senyores conselleres i senyors consellers,

Quan diem que cal canviar la manera com produïm i com consumim no només ens referim a la producció de béns i a l'economia industrial, que a casa nostra ha estat tradicionalment escassa, sinó també a com enfoquem sectors molt més majoritaris en el nostre teixit empresarial, com són el turisme i el comerç. Aquests dos sectors, estretament connectats, també s'han de transformar en clau de qualitat i de sostenibilitat.

Ara bé, no podem oblidar que es tracta d'activitats essencialment privades i que l'acció dels poders públics ha de ser la d'incentivar aquesta transformació partint d'una visió estratègica, però que els protagonistes de la transformació són les persones que treballen i dirigeixen les empreses turístiques i comercials. Les proclames en favor d'un "model de turisme sostenible" o d'un "comerç de qualitat" poden sonar molt bé, però han d'anar acompanyades d'accions concretes que sovint ens aboquen a un esforç de realisme i de gradualitat. Perquè tots volem un turisme i un comerç sostenible, però que continuï donant feina als milers de famílies que en depenen.

La crisi de la covid-19 ens va demostrar com d'arriscat era dependre excessivament del **turisme**, però també ens ha fet veure que aquest sector té futur al nostre país, especialment si aposta per la qualitat, la diferenciació i l'atracció d'un segment de major poder adquisitiu. També aquells temps difícils van servir per posar en valor la bona feina que es fa des del Ministeri i des d'Andorra Turisme, perquè sense les inversions en esdeveniments i en campanyes de comunicació, la situació hauria estat encara més complicada i la recuperació -de ben segur- més lenta.

El 2022 ha estat l'any de la recuperació del turisme, amb una força extraordinària, que no s'ha vist afectada -per ara- per l'efecte de la inflació ni per la marxa desbocada a l'alça dels preus dels carburants durant la primera meitat de l'any com a conseqüència de la guerra d'Ucraïna. Aquesta recuperació intensa també ens ha portat a plantejar-nos debats sobre la sostenibilitat del model turístic i sobre l'impacte que aquesta activitat té sobre el medi natural i sobre la qualitat de vida. Un cop més, en aquest punt caldrà trobar equilibris.

I un cop més, en el mateix full de ruta de la legislatura -reconduït i ampliat per l'Horitzó 2023- teníem part de les respostes. La taxa turística, que vam introduir el passat juliol va en aquesta direcció: Aconseguir que els turistes que ens visiten contribueixin al sosteniment del país. Cal recordar que els milions de persones que ens visiten cada any ja contribueixen de forma molt notable: amb l'IGI i els impostos especials de tot allò que compren i consumeixen; i, de forma indirecta, amb l'impost de societats i l'impost sobre la renda de les persones que depenen de l'activitat turística.

Del que es tracta amb la taxa turística és d'obtenir nous recursos, precisament, per incentivar la transformació del nostre model per fer-lo més sostenible i de més qualitat. Deia fa uns instants que ens havíem de focalitzar en la diferenciació i l'atracció d'un segment de més poder adquisitiu. En aquest sentit, van dues de les accions que s'implementaran aquesta tardor: La celebració de l'Andorra Taste, un esdeveniment culinari dedicat a la gastronomia d'alta muntanya, que culmina els esforços que hem fet per promoure els productes i la cuina del país. I el llançament de l'etiqueta

Andorra Selected, que ha de reconèixer els productes i serveis de segment premium que s'ofereixen al país. De la mateixa manera, els ministeris de Turisme i de Cultura, amb la col·laboració dels comuns d'Ordino i d'Andorra la Vella, estan treballant en un projecte unificat de festival musical que vagi més enllà de l'Ordino Clàssic i la Temporada de Música i Dansa d'Andorra la Vella.

És amb accions com aquesta que anem reorientant, gradualment, la nostra oferta turística cap a un model més basat en la qualitat que en la quantitat i que aportï més valor afegit per al país i per a les persones que hi viuen.

En un futur proper, seguirem per aquest camí, desenvolupant nous productes turístics basats en la natura, el gaudi de la muntanya tot l'any, la cultura, la gastronomia, els esports i la salut. Així mateix, també caldrà estar atents als resultats i a l'evolució de la taxa turística per si cal implementar noves fórmules que ajudin a reequilibrar l'impacte que l'activitat turística té sobre la mobilitat, el medi natural i els serveis públics.

Al costat del turisme, l'altra activitat tradicional del país que també precisa una reorientació i un impuls és la del **comerç minorista**. La crisi de transformació d'aquest sector ve de més lluny i -tot i que també ha estat afectat per la covid- les seves dificultats tenen causes més remotes i tal vegada més estructurals, com els canvis d'hàbits dels consumidors i la pèrdua de factors diferencials i -per tant- de competitivitat. Tot i així segurament no hi hagi cap sector a la nostra economia que hagi aportat tant al progrés del país: tant pel nombre de persones que hi han desenvolupat la seva carrera professional, com per la seva contribució -molt abans que cap altre sector- a les finances de l'Estat.

Per això, seguint la feina que ja es va fer en l'anterior legislatura, hem llançat la segona fase del pla de comerç, en estreta col·laboració amb les associacions de comerciants, amb l'objectiu de seguir implementant accions que millorin l'experiència del client, que contribueixin a desestacionalitzar l'afluència del turista de compres i que incentivin la transformació de l'oferta comercial del país. En aquesta tasca també és important la contribució d'Andorra Turisme, així com dels comuns d'aquelles parròquies que compten amb una major presència del comerç minorista, com són Andorra la Vella, Escaldes-Engordany i Encamp.

Penso que el turisme i el comerç són dos sectors paradigmàtics de l'evolució que -a l'entendre del Govern i de la majoria que li dona suport- hauria de tenir Andorra. Per contrast amb alguns que voldrien contraposar progrés econòmic amb preservació del medi natural i de la qualitat de vida, nosaltres aspirem a fer-ne la síntesi. És amb aquest plantejament que durant el darrer trimestre d'aquest any presentarem a la UNESCO la candidatura **Andorra Reserva de la Biosfera**.

Fins ara s'ha estat preparant el dossier, tenint en compte el marc normatiu, la zonificació, les competències dels comuns en la matèria i la definició dels òrgans de governança. Des del Govern entenem que la candidatura a reserva de la biosfera no només ens situaria com el primer país a obtenir aquest reconeixement, sinó que -a més- encaixa amb la síntesi a què em referia fa un moment: la de fer possible el desenvolupament econòmic amb el manteniment de la qualitat de vida i el respecte per l'entorn.

La candidatura a reserva de la biosfera està estretament lligada amb la idea d'equilibri -i a la necessitat de reequilibrar- a què m'he anat referint al llarg de la meua intervenció d'avui. Però tampoc no cal descobrir el Mediterrani més d'una vegada: La noció d'equilibri és el que ha marcat bona part de la història d'Andorra i les decisions més encertades que hem adoptat -com a país- al llarg dels segles. Per això és normal que aquesta idea d'equilibri també sigui central en el projecte de promoció de la marca país, la **Marca Andorra**, impulsat per la Confederació Empresarial Andorrana el 2019 i al qual el Govern va contribuir de manera molt significativa.

Considerem que cal donar continuïtat a aquest projecte, aprofitant -precisament- que moltes de les iniciatives que estem duent a terme en la definició del posicionament estratègic del país, van en aquesta direcció.

Senyores i senyors,

Després de dos anys marcats per la pandèmia de la covid-19 i el seu impacte sobre l'economia, l'activitat empresarial al país ha tingut un comportament molt positiu durant la primera meitat del 2022, amb un creixement del producte interior brut per sobre del 17%. El segon trimestre de l'any l'economia andorrana va créixer un 10,8%, per sobre de les economies de França, que va créixer un 4,2%, i d'Espanya, que ho va fer un 6,3%. Amb aquestes xifres és possible que a finals d'any haguem superat la previsió de creixement anual, que teníem fixada al 6,3%.

Però això no ens ha de distreure de la necessitat de seguir destinant esforços a la diversificació de l'economia. I aquí, un cop més, l'acció dels poders públics ha de ser d'acompanyament i d'incentiu, però els protagonistes són els professionals, empresaris i inversors.

La **diversificació econòmica** ha estat una constant en les aspiracions dels successius Governos al llarg de l'última dècada. Es tracta d'un procés llarg i gradual en el qual el temps dona una certa perspectiva: En certa manera, avui tenim més informació sobre les nostres potencialitats de la que teníem l'estiu del 2012, en el moment d'aprovar-se la Llei d'obertura econòmica. En aquell moment, potser es va cometre l'error de pensar que aquell era un punt d'arribada, quan de fet era un punt de partida.

La internacionalització de l'economia ens ha obligat a anar remouent traves, regular noves activitats i adaptar el nostre marc normatiu a realitats que canvien molt de pressa. Un bon exemple és la reforma de la Llei d'inversió estrangera, que s'alinejarà amb els estàndards internacionals, establirà més controls a posteriori -i menys controls previs- i facilitarà la tramitació de la inversió amb aquells països amb els quals tenim un conveni de doble imposició.

Al mateix temps, però, la tramitació parlamentària d'aquesta Llei hauria de ser una excel·lent ocasió per tal que, conjuntament amb el Govern, els grups parlamentaris puguin introduir per via d'esmena determinats mecanismes que ens permetin prioritzar el tipus d'inversions estrangeres que convenen al país i que s'alineen amb els seus objectius estratègics. Es tracta, des del meu punt de vista, d'establir mecanismes i salvaguardes que ens permetin prioritzar o facilitar aquelles inversions que aporten valor afegit en clau, per exemple, d'innovació i sostenibilitat.

De la mateixa manera, des del Govern creiem que en el context actual convé ser encara més exigents a l'hora d'escollir el perfil de les persones que venen a residir a Andorra sense treballar o per exercir-hi una activitat per compte propi. Per aquest motiu, amb els grups parlamentaris de la majoria hem convingut que, també per via d'esmena, s'incrementi substancialment la inversió econòmica o el dipòsit que han de fer els residents passius i els residents per compte propi que decideixen instal·lar-se a Andorra: de 400.000 a 800.000 euros en el primer cas -amb limitacions quan la inversió es fa en béns immobles per no afegir més tensió al mercat de l'habitatge-, i de 15.000 a 50.000 euros en el segon cas.

Com deia, la dècada transcorreguda des del 2012 també ens ha donat una imatge més fidel d'aquells sectors en els quals Andorra té major potencial per diversificar la seva economia. La salut, l'esport i l'economia digital són -probablement- les àrees en les quals hem tingut i tenim més recorregut.

Així ho demostren el nombre d'iniciatives -tant privades com públiques- desenvolupades en els darrers anys en aquests sectors, així com el nombre de residents internacionals vinculats a aquestes activitats.

Salut, esport i economia digital són sectors que comparteixen espais comuns i que, a més, també poden aportar valor afegit a sectors madurs de la nostra economia com el turisme i el comerç. Perquè, com he dit, l'obertura econòmica i la inversió estrangera son i han de ser això: Reforçar allò que ja tenim i desenvolupar noves activitats que aportin valor.

El sector de la **salut, com a sector estratègic**, és molt clar: Partim d'una situació en la qual Andorra té fortaleces innegables, com son un sistema sanitari de qualitat i un estil de vida saludable que es tradueix en una de les esperances de vida més elevades del món. A aquest punt de partida s'hi afegeix una gestió de la pandèmia que ha estat reconeguda i valorada molt positivament més enllà de les nostres fronteres.

Precisament, arran de la covid-19 vam crear el Laboratori Nacional de Genètica i Epidemiologia, una infraestructura pensada -en primer lloc- per dotar el país d'un mínim de recursos tècnics i de talent per afrontar els nous reptes globals vinculats a la salut. Ara bé, aquest Laboratori també ens està servint per impulsar una cultura de recerca i innovació al país i per anar configurant un ecosistema que sigui atractiu per atreure investigadors i emprenedors d'arreu.

Això ens hauria de permetre, també, repatriar part del talent andorrà que està duent a terme la seva carrera professional en l'àmbit de la biotecnologia en centres prestigiosos d'altres països i que fins ara no ha trobat a Andorra les oportunitats que necessitava. L'ús estratègic del Laboratori de Genètica i Epidemiologia servirà per atreure start-ups d'aquest sector i per generar un nou pol d'activitat amb un alt valor afegit.

El potencial d'Andorra en l'àmbit de la biotecnologia queda reflectit en el projecte Grífols per instal·lar un laboratori a Ordino, que va arrencar ara fa un any. El Centre d'Investigació en Immunologia serà una de les poques institucions dedicada a aquest àmbit de la recerca a Europa. L'edifici que l'ha d'acollir es començarà a construir a principis de l'any vinent i serà -de ben segur- un pol per formar, captar i retenir talent.

El sector de la salut i la biotecnologia té una relació directa i evident amb el món de l'esport, que és també un sector en el qual Andorra té una posició de sortida favorable: Tenim unes bones

infraestructures esportives, un calendari d'esdeveniments esportius -amateurs, professionals i d'alt nivell- força consolidat, un bon nombre de residents internacionals que destaquen en aquest àmbit i una població acostumada a la pràctica habitual d'exercici físic. L'experiència i les dades que tot això genera són d'un interès valuós per al sector de la salut, però també representen un valor en si mateix.

En efecte, **el sector de l'esport** -que ja representa un 7,7% del nostre PIB- s'està consolidant com un dels àmbits més dinàmics de la diversificació econòmica. A més, es tracta d'una àrea d'activitat que dinamitza -al seu torn- sectors com el de l'hostaleria i el comerç minorista. Les activitats privades que s'estan desenvolupant en aquest sector es complementen amb accions públiques concretes, com l'establiment d'una sucursal de la multinacional Ironman a Andorra, i amb projectes que es van consolidant, com l'Andorra Multisport Festival. També cal afegir aquí l'aprovació de la Llei d'esports electrònics, l'any passat, per part d'aquesta Cambra. Seguint el que marca la Llei, estem desplegant un pla estratègic dels e-sports que impulsarà aquest sector en cinc dimensions: la tecnològica, la turística, la competitiva, la de les infraestructures i l'educativa.

El sector dels esports electrònics serveix també per exemplificar la confluència que hi ha entre aquestes tres àrees: salut, esport i digitalització. Com també trobaríem àmbits fronterers entre la salut i les noves tecnologies en el desenvolupament de plataformes de recerca i innovació que fessin ús de les dades que es vagin generant en el sistema de salut del país, amb tot el rigor i la protecció necessaris per tractar-se de dades de caràcter personal de les quals només se'n pot fer un ús agregat.

El sector de la **innovació i les noves tecnologies** com a pol de desenvolupament també presenta a Andorra atractius, com el fet de tractar-se d'una activitat fàcil de deslocalitzar i que no necessita un gran consum de recursos o d'espai. Tot i així, tenim en aquest àmbit assignatures pendents -o reptes, si es vol dir així- que estem encarant.

La **digitalització** és una de les grans qüestions del nostre temps, tant al sector privat com al sector públic. Al llarg el darrer any hi hem donat un impuls important amb el Programa de Transformació Digital, al qual estem destinant al total de 20 milions d'euros, i que comença per l'Administració pública, però que s'estén també a les empreses i la societat civil. Un terç d'aquest programa està

finançat pel Banc de Desenvolupament del Consell d'Europa, essent la primera vegada que aquesta institució atorga un emprèstit per aquest concepte.

En el marc d'aquest Programa s'està donant un impuls sense precedents a la digitalització del Govern i de les relacions entre els ciutadans i l'Administració. I, al mateix temps, a la digitalització del sector privat i, particularment, de les petites i mitjanes empreses, a través d'una línia de crèdits tous i subvencions que suma prop d'1 milió d'euros i que té com a objectiu que aquestes empreses esdevinguin més competitives i resilients en el context actual. E

En paral·lel, també estem avançant en la regulació de la **ciberseguretat**, perquè el procés de digitalització pugui maximitzar els seus efectes positius i reduir el riscs que comporta. La Llei de ciberseguretat aprovada per assentiment tot just fa uns mesos ens marca el camí a seguir durant els propers anys en aquesta matèria.

Em sembla pertinent destacar també que una part del Programa de Transformació Digital s'ha finançat amb una aportació de 4,5 milions d'euros procedents d'**Andorra Telecom**. De la mateixa manera que en l'àmbit de la sostenibilitat i de la transició energètica, FEDA juga un paper clau, Andorra Telecom té una funció similar pel que fa a la transformació digital. No només des del punt de vista de finançar aquest projecte, sinó per la raó de ser de la seva pròpia activitat. Durant els propers anys, Andorra Telecom serà l'actor principal en la implantació de la tecnologia 5G al país i estic segur que tindrà el mateix rol modèlic que ha tingut en el desplegament d'infraestructures tan essencials com la xarxa 4G o el cablejat de fibra òptica. Així mateix, l'orientació estratègica de la companyia també preveu invertir en tecnologia de fibra òptica de gran capacitat i d'última generació, i ampliar el catàleg de serveis mòbils i diversificar les seves activitats per fer front a la davallada -que ja s'ha anat vivint els darrers anys- d'ingressos per *roaming*.

L'impuls decidit al procés de digitalització també s'ha de traduir en una major facilitat per als ciutadans i les empreses a l'hora de relacionar-se amb l'Administració pública. Tot i així, el **suport a l'emprenedoria** necessita d'accions que van més enllà de la transformació digital. D'una banda, cal seguir avançant en la simplificació administrativa. Per això estem reformant el tràmit d'obertura de comerç, perquè a partir d'aquesta tardor pugui seguir un model de verificació posterior en lloc del model actual d'autorització prèvia.

Així mateix, també hem continuat amb els programes d'ajuts directes a l'empresa: Aquest estiu s'està duent a terme la tercera edició del Programa Growth, en què participen una quinzena

d'empreses del país que tenen el repte de créixer, internacionalitzar-se o reorganitzar-se. I també estem duent a terme la cinquena edició de les Subvencions Empresa, amb ajuts directes i a fons perdut a empreses petites i mitjanes que tenen el repte d'obrir-se i ser més competitives. En aquest mateix capítol, aquest any Andorra ha participat per primer cop en el Programa Academy for Women Entrepreneurs, organitzat conjuntament amb l'Ambaixada dels Estats Units i pensat per a dones que estan al capdavant d'iniciatives empresarials i professionals en l'àmbit privat.

El Pla de transformació digital a què m'he referit fa uns instants té per objectiu últim donar als ciutadans i a les empreses les eines per prosperar en un entorn marcat per una digitalització creixent. Hem començat per l'Administració pública per dues raons: La primera, perquè els canvis han de començar per casa per dona exemple. La segona, perquè sense digitalització no podrem avançar en la simplificació administrativa que tant ens reclama la societat.

Una altra assignatura pendent, a la qual en els darrers anys hem destinat molts esforços, però que encara requereix més i millors resultats, és el **funcionament de l'Administració de Justícia**. Les dues legislatures anteriors, en què vaig tenir entre les meves responsabilitats la del Ministeri de Justícia, vam dur a terme una profunda reforma d'aquest àmbit: Des de la regulació de la carrera judicial fins al Codi de procediment civil, passant per fites tan importants com la creació i posada en marxa del saig.

La legislatura actual és més una legislatura d'assentament i ple desplegament de les grans reformes de la darrera dècada. Unes reformes que no estan completades -de fet, com a mínim des del punt de vista reformista que caracteritza l'actual majoria, la reforma no es completa mai del tot-. Així, tot just fa uns mesos vam actualitzar el procediment contenciós administratiu, i durant la propera legislatura s'haurà d'abordar definitivament la reforma del procés penal, amb un nou codi de procediment modern i adaptat als nous temps i que permeti agilitzar-lo, sempre mantenint les garanties degudes. El Ministeri de Justícia ja ha estat treballant en un avantprojecte de llei que caldrà treballar i consensuar de cara al futur.

Més enllà de les reformes ja consolidades i d'aquelles que estan per venir, el cert és que la quantitat de feina pendent i la inèrcia acumulada de molt anys estan portant l'Administració de Justícia a una situació propera al col·lapse. Per això es va crear una Comissió de treball executiva que ha treballat en un pla de xoc per millorar el funcionament de la Justícia. Un pla de xoc que ja estem aplicant i que es concreta en les següents iniciatives legislatives actualment a tràmit parlamentari:

Una modificació puntual del Codi de procediment penal per establir un nou procés per al decomís de béns que no siguin immobles, que el doti de més agilitat i rapidesa. Una altra modificació del Codi de procediment penal que amplia els supòsits d'infraccions susceptibles de ser jutjades pel procés d'ordenança penal, sempre més breu i senzill i menys estigmatitzador que el procés penal ordinari. I una modificació de la Llei qualificada de la Justícia, per millorar aspectes organitzatius i reforçar les garanties en el nomenament dels membres del Consell Superior de la Justícia, tot establint també un codi ètic.

Aquestes mesures es complementen amb d'altres que tenen una incidència directa en el personal que treballa a l'administració de Justícia: L'increment de la base retributiva dels secretaris judicials, adaptant el seu salari a la responsabilitat que tenen com a cap de l'oficina judicial; i la creació de 25 noves places que inclouen un nou fiscal adjunt, sis places de secretari judicial, tretze places d'oficial i cinc places administratiu.

Més enllà de l'Administració de Justícia, el servei públic en general també és un àmbit en el qual sempre hi ha marge per a la millora. Una bona **Funció Pública** és la base d'una Administració eficient i alineada amb les prioritats del Govern i del país. En aquest sentit, més enllà de l'ambició Programa de transformació digital a què m'he referit abans, m'agradaria destacar també el canvi que al llarg dels darrers tres anys s'ha viscut en l'àmbit de la gestió dels treballadors públics.

En efecte, durant aquesta legislatura s'ha aprovat una reforma de la Llei de la funció pública, en la línia del que vam consensuar en el programa d'investidura i en diàleg constant amb els treballadors de l'Administració. La percepció -sovint amplificada interessadament- que la funció pública era una font de conflicte ha donat pas a un escenari d'entesa i de treball en positiu que ha estat possible gràcies a la bona feina de les dues ministres titulars d'aquesta cartera i dels seus equips, així com de la bona predisposició dels grups parlamentaris, que amb un treball constructiu en el període d'esmenes i amb el seu vot favorable o la seva abstenció van contribuir a l'aprovació d'un text ben rebut i assumit pels funcionaris.

No fer política de baixa volada amb la gestió de la funció pública ha estat -al meu entendre- un avenç important d'aquests darrers anys; un avenç que faríem bé d'aplicar a d'altres àmbits del debat públic.

El problema amb la funció pública, com a objecte de debat, és que és una mica com el protocol: És quelcom que només es fa evident quan falla, quan hi ha problemes. Quan tot es fa com s'ha de

fer, és com si no existís. Però pensem en un cas pràctic que tenim ben proper en el temps: Durant la pandèmia es van haver de fer importants canvis en la gestió del personal de l'Administració: per reubicar persones en serveis claus -com el telèfon 188 d'atenció ciutadana o l'Oficina Covid- o en d'altres àrees de l'Executiu per donar suport a projectes estratègics. I tot això s'havia de fer amb celeritat i eficiència. Doncs bé, això hagués estat molt més difícil sense una bona gestió dels recursos humans de l'Administració que només ha estat possible després del desplegament dels reglaments de la Comissió de Personal i del Comitè Tècnic d'Organització i Gestió. Evidentment, més enllà de la bona gestió dels recursos humans també cal mencionar la dedicació i l'esperit de servei públic de la gran majoria de treballadors de l'Administració.

Per tal de donar continuïtat a la bona gestió i també al clima d'entesa amb els treballadors públics estem treballant en l'actualització dels reglaments que depenen de la Llei de la funció pública i que regulen qüestions com la selecció, la formació, els permisos administratius, la salut i la seguretat en el treball, la mútua del personal de l'Administració general, els drets sindicals i el treball no presencial. Així mateix, s'ha constituït un grup de treball per elaborar els nous reglaments de la gestió de l'acompliment i de la carrera professional horitzontal, dos reglaments molt esperats i l'esborrany dels quals tindrem abans que acabi aquest any.

Senyores conselleres, senyors consellers,

Un debat d'orientació política no pot ser només un exercici de tecnocràcia o d'economicisme; una desfilada de xifres, de percentatges i de tendències; un catàleg de lleis i de reglaments... Tot això hi ha de ser, és clar, perquè el bon govern es fa partint de les dades i dels fets i concretant les polítiques en decrets i en lleis. Però quan ens preguntem pel rumb del Govern, també ens estem preguntant -fins a cert punt- pel rumb del país. I aquí hi ha molts altres elements a tenir en compte. Per això sempre he defensat -i he intentat practicar- una aproximació humanista a la política, no feta només de números i de lleis, sinó també de consideracions sobre qüestions més complicades de mesurar, però igualment importants.

Entre aquestes qüestions, la identitat juga un paper fonamental. Malgrat no disposar d'una indústria cultural potent, ni parlar una llengua forta des d'un punt de vista demogràfic, Andorra ha sabut mantenir una identitat pròpia al llarg d'unes dècades marcades per canvis ràpids i profunds. I quan parlo de mantenir una identitat pròpia no em refereixo a una identitat estàtica i impermeable a les aportacions i influències d'altres persones i cultures; sinó a la construcció constant d'un caràcter

dinàmic, obert i fonamentat en l'equilibri. Per això la qüestió de la identitat -i totes les polítiques que, en menor o major mesura, hi estan relacionades- no es pot tractar des d'un punt de vista que mira endins i enrere, sinó amb un horitzó que ens fa mirar endavant i enfora.

El fet que el Govern i la majoria parlamentària que li dona suport siguin de signe demòcrata, liberal, centrista i pragmàtic no ens fa aliens a la qüestió de la identitat. Però marca -això sí- la manera com abordem aquesta qüestió: No com una cosa que cal protegir i conservar, sinó com quelcom que cal ajudar a evolucionar i créixer. I dic bé "ajudar", perquè qui pensi que la identitat o la cultura poden ser programades i pilotades està condemnat a un fracàs més gran que aquells que pensen que poden planificar i preveure fins al darrer detall de l'esdevenir econòmic i social d'un país.

En qualsevol cas, ens costaria trobar un altre període de temps en què el Govern hagi dut a terme una **política cultural** més orientada a posar en valor la identitat pròpia; una tendència que prové també de mandats anteriors. L'Hotel Rosaleda, Ràdio Andorra i -properament- l'Hotel Casamanya i Casa Rosell a Ordino són exemples de com donar valor i prestigi a part del nostre llegat patrimonial. Fa uns dies vam inaugurar les instal·lacions rehabilitades de Ràdio Andorra, on s'han ubicat les dependències d'Andorra Turisme i, més endavant, també s'hi encabiran les del Ministeri de Turisme.

A finals d'aquest any disposarem d'un projecte d'ampliació de l'edifici annex de l'Hotel Rosaleda per acollir l'Arxiu històric, actualment ubicat en unes instal·lacions força deteriorades. I en el Projecte de llei del pressupost que entrarem a tràmit parlamentari en les properes setmanes s'inclouen les partides necessàries per iniciar la rehabilitació de l'Hotel Casamanya, per desplaçar-hi amb tota probabilitat el Ministeri d'Agricultura i de Medi Ambient, i per rehabilitar també la Casa Rosell, en desús des que el Govern la va rebre en herència.

La reconstrucció del campanar de Sant Vicenç d'Enclar -que està a la recta final- i els treballs d'intervenció a la Farga del Madriu -que han avançat molt els darrers mesos- són dos exemples clars no ja d'actualització, sinó de preservació del nostre patrimoni històric. Anant fins i tot a l'origen, a l'arrel: Enguany hem consolidat la formació en la tècnica de la pedra seca, que ja va per la quarta edició, i que cada dia compta amb més adeptes entre els professionals del sector de la construcció.

Així mateix, continuem treballant en la projecció internacional del nostre llegat cultural i identitari, amb la candidatura conjunta amb França a patrimoni immaterial de la UNESCO sobre les Festes

de l'os dels Pirineus i la candidatura compartida amb França i Espanya sobre els testimonis de la construcció de l'Estat dels Pirineus: el Coprincipat d'Andorra, ja inscrita a la llista indicativa del Patrimoni Mundial.

La política cultural no només ha de ser una preservació i actualització del nostre passat, sinó que també -i sobre tot- ha de ser una projecció de present i de futur. És amb aquest esperit que vam buscar i trobar una nova ubicació per a la sala d'exposicions del Govern, que fa uns mesos va obrir les portes al Parc Central d'Andorra la Vella i que s'ha centrat en la divulgació de la creació d'artistes tant locals com de cultures properes. Així mateix, hem augmentat el suport al teixit artístic i cultural, amb un augment del 20% de les subvencions, i hem consolidat el programa de diplomàcia cultural per a la promoció dels creadors andorrans més enllà de les nostres fronteres.

El 2022 també ha estat l'any de començar a implementar el Llibre Blanc de la Cultura, publicat l'any passat, i que es començarà a concretar en el Pla estratègic de la cultura 2030, les accions del qual compartirem amb els creadors i gestors culturals en les properes setmanes. Així mateix, aquesta tardor posarem en marxa el portal web del relat nacional, un projecte que explica la nostra identitat i la nostra cultura i que estarà permanentment obert i en evolució amb les aportacions de tots.

La identitat i la cohesió social també estan molt lligades a la **política lingüística**. La preservació i promoció del català, en tractar-se d'una llengua que -a escala global- és minoritària, no és ni evident ni senzilla. També aquí hem de saber continuar teixint un equilibri que ens ha permès ser un país poliglota i, a la vegada, mantenir la nostra llengua pròpia i oficial.

Els estudis i les estadístiques ens demostren que l'ús del català ha millorat en els darrers temps en l'àmbit socioeconòmic, per bé que probablement en alguns àmbits concrets la percepció pugui ser la contrària; però en qualsevol cas les xifres dibuixen un escenari que continua sent complex. És per això que durem a terme una política transversal de promoció de la llengua catalana. És en aquest sentit que crearem el Consell Nacional per la Llengua, com a organisme de coordinació entre els diversos àmbits institucionals i civils per implicar tots els estaments socials en la protecció de la llengua pròpia com a nexa de cohesió social.

Així mateix, treballarem per establir col·laboracions amb els governs de països com Luxemburg, Noruega o Suïssa, que ens permetin compartir experiències en l'àmbit de la política lingüística i l'educació.

Senyores conselleres i senyors consellers,

En la primera part de la meua intervenció d'avui, quan he parlat de les polítiques de transició energètica i de sostenibilitat, he obviat tota aquella part de l'acció de Govern que es refereix directament a la **protecció del medi ambient i del paisatge**. Ho he fet perquè la qüestió de l'energia ha anat agafant al llarg dels anys -i especialment al llarg dels últims sis mesos- un caràcter i una autonomia pròpies. També, perquè la sostenibilitat és avui un repte transversal, que va més enllà del que tradicionalment eren les polítiques de medi ambient.

Però, a més, perquè a casa nostra la protecció del medi ambient i del paisatge té una dimensió que no es limita a la vessant ecologista, sinó que té implicacions en el model de país, en la imatge que tenim de nosaltres mateixos i que volem projectar al món, en la qualitat de vida i en la identitat d'Andorra. Preservar l'equilibri entre medi ambient i activitat humana forma part d'aquella noció més genèrica d'equilibri que ens connecta amb el que som i amb el que volem ser.

El Govern ha entrat a tràmit parlamentari la Llei d'avaluació d'impactes ambientals, que ha de servir per calcular l'empremta que les activitats econòmiques i les infraestructures tenen sobre l'equilibri ecològic. Es tracta d'un text que és la continuació lògica de La llei de conservació del medi natural, de la biodiversitat i del paisatge que aquesta Cambra va aprovar el 2019. De la mateixa manera que -ho he explicat en parlar de polítiques d'habitatge - demanem als Comuns que realitzin estudis de capacitat de càrrega de les respectives parròquies a efectes de reajustar la planificació urbanística, també des del Govern elaborarem en els propers mesos un estudi de capacitat de càrrega d'aquelles zones d'interès que estan especialment concorregudes.

Els plans d'infraestructures verdes, com el que s'ha aprovat recentment per a la Vall d'Orient, han de permetre apropar els ciutadans i els turistes a la natura. La nova Estratègia nacional del paisatge que el Govern aprovarà abans de final d'any marcarà noves línies estratègiques i objectius que els mateixos ciutadans ens han demanat.

D'entre aquestes activitats, n'hi ha que tenen un component important d'oci i n'hi ha que tenen un valor intrínsec, tant econòmic com social i cultural, com ara les **activitats agrícoles i ramaderes**. En efecte, el sector primari és un dels pilars en la conservació del paisatge i en el manteniment del medi natural. Per això hem augmentat i diversificat al llarg de la legislatura els

ajuts directes a la ramaderia i l'agricultura, hem impulsat la Llei per al desenvolupament i la diversificació del sector i estem treballant en la recerca i regulació de cultius alternatius.

Més enllà dels ajuts directes a les explotacions agrícoles i ramaderes, hem intensificat la promoció de la carn de qualitat controlada d'Andorra, amb la millora de la logística i l'ampliació de punts de venda, hem creat incentius per a les millores en matèria de benestar animal i hem renovat les instal·lacions de l'escorxador després de 20 anys.

Així mateix, amb l'objectiu de fomentar la producció de qualitat i el consum dels productes de proximitat i reforçar la lluita contra l'intrusisme, hem regulat la marca col·lectiva Productes Agrícoles i Artesans d'Andorra i els termes descriptius "producte d'Andorra", "producte elaborat a Andorra" i "recepta tradicional d'Andorra", i hem creat dos nous segells de qualitat controlada, per a la mel i les trufes. Avui, la producció de les explotacions agrícoles i ramaderes del país està present a la gran majoria de centres comercials i comerços de proximitat, a les escoles i als restaurants.

El fet que vinculem -i jo no és la primera vegada que ho faig en el marc d'un debat d'orientació política- el sector agrícola i ramader amb la identitat andorrana no ens ha de portar a l'error de pensar que l'agricultura i la ramaderia tenen l'exclusiva d'aquesta identitat. Seria una visió reduccionista i excessivament enfocada al passat d'un sector -el sector primari- que té un present i un futur esperançadors. Cap persona ni cap sector no té l'exclusiva de la identitat.

De fet, sectors terciaris com el comerç o el turisme juguen avui dia un paper tan important com el sector agrícola i ramader a l'hora de definir la nostra identitat. Fixem-nos que quan parlem del patrimoni arquitectònic que ens fa sentir a casa no només ens referim a les bordes, a les cases velles o a les esglésies romàniques, sinó també a edificis que son o van ser hotels o emissores de ràdio. El turisme i el comerç son sectors més recents -més joves- tot i que en aquesta Cambra avui ja no hi ha ningú que recordi Andorra sense botigues, sense hotels o sense estacions d'esquí.

Son sectors -deia- de més recent creació, però hi ha empreses i marques vinculades a les pistes d'esquí, al termalisme, al comerç minorista o a la banca que també han contribuït a construir la identitat andorrana i que projecten el valor de qualitat i de feina ben feta que ens son tan preuats. I estic segur que en el futur, algunes activitats que avui son incipients a casa nostra -parlava fa una estona de la biotecnologia, per exemple- també acabaran formant part de la nostra imatge, del nostre relat i de la nostra identitat.

Cap sector econòmic ni cap manifestació cultural concreta no té l'exclusiva de la identitat. Sí que hi ha, però, dos elements que han estat i són claus en la construcció i el manteniment d'una identitat diferenciada: Les institucions i l'educació.

La importància cabdal de les **institucions** és genuïnament andorrana, aquesta és la raó de ser de la candidatura conjunta amb Espanya i França a la UNESCO sobre el naixement del Copríncipat. Dic que és genuïnament andorrana perquè, a diferència de la majoria de països, Andorra no neix com una realitat nacional a la qual després se li superposa un marc institucional, sinó que succeeix més aviat el contrari: Andorra és filla d'una determinada arquitectura institucional. La nostra identitat diferenciada neix com a conseqüència de tenir unes institucions diferenciades i un estatut institucional diferent al que tenien els territoris veïns del sud i del nord.

L'evolució de la identitat andorrana ha anat de la mà de l'evolució d'aquestes institucions. I no només la identitat: també la sobirania, la independència, les especificitats que -espero que amb encert- expliquem i defensem a Brussel·les... tot plegat està estretament lligat amb el copríncipat parlamentari. I amb això no menystinc la voluntat de ser dels andorrans, de generacions i generacions d'andorrans, ni tampoc els seus anhels d'autogovern i de democràcia. Però hi ha molts pobles que també tenien aquesta voluntat i aquests anhels i -en canvi- han estat esborrats dels mapes o han passat llargs períodes de temps sota el jou d'un règim autoritari.

Fa uns mesos, a petició de la consellera Salazar, del Grup Parlamentari Socialdemòcrata, vaig accedir a compartir amb els grups parlamentaris la informació de què disposa el Govern sobre la possibilitat d'avançar en el reconeixement dels drets sexuals i reproductius de les dones tot mantenint l'estructura institucional del país. El grup de treball que s'ha creat per abordar aquesta qüestió parteix de la base de l'obligació de transparència que té el Govern envers aquesta Cambra, però els seus treballs només seran veritablement útils si al tomb d'aquesta qüestió segueix imperant com fins ara un alt nivell de lleialtat institucional mútua.

De la mateixa manera que la identitat és quelcom dinàmic, que evoluciona, també la nostra arquitectura institucional evoluciona; ho ha fet en el passat i ho seguirà fent en el futur. Però aquesta evolució precisa teixir consensos amplis, deixar de banda usos tàctics de la qüestió i -sobre tot- no pretendre trobar solucions definitives o voler erigir-se en pare o mare de la pàtria. És per això que haurem de seguir treballant plegats, de forma serena i discreta, amb l'objectiu com he dit de fer compatible un avenç dels drets sexuals i reproductius de les dones i la preservació de les nostres institucions.

Institucions, d'una banda, i **Educació**, de l'altra. La importància del sistema educatiu en la construcció i la transmissió de la identitat és més recent; és quelcom que sempre arriba després, quan els països i les societats creixen, s'obren i es fan més diverses i dinàmiques. Això em fa pensar en aquella frase que s'atribueix a Aristòtil quan -a les acaballes del període clàssic, un moment en què Grècia ja era una societat oberta i multicultural, que anava més enllà de la polis i era, per tant, cosmopolita- algú li va preguntar “qui son els grecs?”. I diuen que Aristòtil va respondre: “És grec tot aquell que ha rebut l'educació dels grecs”. Doncs bé, alguna cosa similar podríem dir dels andorrans del segle XXI: És andorrà qui ha rebut l'educació d'Andorra.

I quan parlo de l'educació andorrana o del sistema educatiu andorrà no ho faig d'una manera reduccionista, pensant només en l'Escola Andorrana. La creació d'una escola pròpia, ja fa algunes dècades, va ser -sens dubte- un pas fonamental, segurament una de les decisions de país més encertades de l'últim segle. Però Andorra ja feia molts anys que treballava -amb les eines i possibilitats que tenia al seu abast- per tenir un sistema educatiu propi que reflectís l'equilibri secular del país.

Al llarg dels darrers anys, també incloent legislatures anteriors, s'ha dut a terme una feina intensa per consolidar el nostre sistema educatiu de qualitat, plural i de lliure elecció. D'una banda, s'ha garantit la continuïtat de la presència de les escoles francesa i espanyola; i, de l'altra, s'han destinat molts esforços a la millora constant de l'Escola andorrana -i del sistema educatiu andorrà en el seu conjunt-, tant des del punt de vista dels continguts pedagògics, com des dels recursos humans i materials.

Al llarg dels darrers tres anys hem continuat amb el desplegament reglamentari de la Llei del Cos d'Educació i amb la disminució del personal interí, per tal de donar major estabilitat als claustres i a les carreres professionals dels docents. Quant a les millores materials: Hem completat l'ampliació de l'Escola Andorrana de Santa Coloma i de l'Escola Andorrana de Batxillerat; i -més enllà de l'Escola Andorrana- hem dut a terme les obres al centre de Ciutat de Valls per ubicar-hi l'ampliació del Lycée Comte de Foix i hem reformat l'edifici on hi havia la Seu de la Justícia per destinar-lo al Centre de Formació al Llarg de la Vida.

Aquesta legislatura també ha servit per donar un impuls notable a l'ensenyament superior, ja que s'ha creat 18 títols estatals a demanda de la Universitat d'Andorra i de les diverses universitats privades establertes al Principat.

Evidentment, l'educació no només són els estudis estrictament acadèmics orientats cap a la realització d'una carrera universitària, sinó que també engloba totes aquelles formacions pensades per millorar la capacitat professional i ocupacional de les persones. A tall d'exemple, tot just m'he referit al Centre de Formació al Llarg de la Vida. En aquesta mateixa línia va la renovació i l'ampliació de la Formació Professional.

La reordenació d'aquest nivell educatiu s'ha centrat també en la diversificació i s'ha creat el Diploma Professional Inicial, que durant el curs 2021-2022 es va oferir en tres branques diferents; i aquest curs que tot just comença s'ampliarà l'oferta amb un nou diploma.

D'aquesta manera hem donat l'opció de continuar els estudis a un gran nombre d'alumnes cada any, que segurament no haurien tingut l'oportunitat de formar-se en l'àmbit que els interessa i que -si així ho volen- podran continuar amb altres estudis, per la via del Batxillerat professional. És per això que el curs passat ja es van oferir dues línies de Batxillerat professional: la de tècnic sociocomunitari i la de tècnic en cures auxiliars d'infermeria. Enguany oferirem per primera vegada els batxillerats professionals de tècnic de suport de sistemes informàtics i xarxes i de tècnic de suport de desenvolupament programari.

L'educació i la formació són eines de cohesió social, de foment del sentiment de pertinença, de promoció socioeconòmica i també de competitivitat. Per això les formacions professionals que oferim van en consonància amb els sectors empresarials llargament establerts al país i també d'aquells sectors o activitats més incipients, com tot el relatiu a la transformació digital. Així mateix, la formació no s'ha de limitar a una determinada edat o etapa vital, sinó que ha de ser un procés i una evolució paral·lels a tota la carrera laboral o professional. És amb aquest esperit que es van aprovar les lleis del marc andorrà de qualificacions i de la validació de l'experiència professional, per ordenar, homologar i garantir la qualitat de totes les formacions que s'ofereixen al país, així com per fomentar i reconèixer la formació al llarg de la vida.

El Govern de coalició de demòcrates, liberals i Ciutadans Compromesos té la promoció de la identitat com un element comú i transversal en les diverses polítiques públiques. I, en consonància amb la nostra afiliació política, ho fem des d'una perspectiva moderna de la identitat, com un element necessari per a la cohesió social i el bon funcionament de la vida en comú, no pas com un element defensiu.

En la cohesió social l'educació hi juga un paper fonamental. També l'àmbit laboral i professional és un dels àmbits de socialització per excel·lència. I no es pot fomentar la identitat sense vetllar per la igualtat d'oportunitats i per les opcions de progressar dels nostres conciutadans. Si la identitat andorrana es va mantenir i va poder evolucionar en paral·lel al ràpid creixement del país és també -i en bona mesura- perquè milers de persones van trobar en aquestes valls oportunitats de progrés.

I això no és només un parlar teòric, jo he tingut exemples ben a prop. Si em permet la referència personal, senyora Síndica: Un dels meus padrins va néixer a Andalusia, a la província d'Almeria, i va arribar a Andorra durant els anys trenta del segle passat. Els seus pares a casa, com és natural, parlaven en castellà. I, en canvi, el meu padrí amb els seus germans parlava en català i així ho van fer tots ells amb els seus fills.

El meu padrí i els seus germans havien fet seva la llengua i la cultura i la identitat d'Andorra en primer lloc, perquè respectaven la terra que els havia acollit; i també perquè aquesta terra els havia donat oportunitats de prosperar. Per això pretendre separar identitat de creixement econòmic -o, el que és pitjor, contraposar-los- és sempre un error. No hi ha identitat sense progrés.

Més enllà del progrés econòmic i de l'educació, hi ha -evidentment- altres factors de socialització i de cohesió social, entre els quals l'**esport** juga un paper important. Ho hem viscut els últims anys, amb el sentiment de comunitat que s'ha generat al tomb de la trajectòria del Basquet Club Andorra; una trajectòria que -n'estic segur- continuarà sent positiva malgrat alguns sotracs i que sempre ha comptat i seguirà comptant amb el suport del Govern; per aquest motiu aquesta temporada hi seguirem destinant gairebé dos milions d'euros. De la mateixa manera que també el Futbol Club Andorra -ara a la segona divisió de la Lliga espanyola- rebrà el suport del Govern, amb la cessió temporal de l'ús de l'estadi nacional i una subvenció propera al milió d'euros.

Així mateix, seguirem treballant en favor de la presència dels nostres equips en lligues internacionals en d'altres disciplines; especialment acompanyant el Rugbi en la nova etapa que inaugura enguany i fent les gestions necessàries per evitar que els nostres equips pateixin greuges i iniquitats en aquestes competicions.

L'esport i la seva rellevància social van molt més enllà de les competicions internacionals i comença per un suport clar als esportistes professionals i a la base d'esportistes joves i amateurs. És per això que, un any més, seguim ampliant els serveis que ofereix el Centre de Tecnificació Esportiva d'Ordino, gràcies també als convenis signats amb els col·legis professionals de nutricionistes i de

psicòlegs. També s'han revisat els criteris d'atorgament de les beques a l'esport, afegint-hi els serveis proposats pel Centre de Tecnificació, així com obrint les portes d'aquest equipament als esportistes que practiquen esports col·lectius.

La política esportiva del Govern es porta a terme amb una interlocució constant amb les federacions i clubs històrics dels país. El treball prop de les federacions ha permès donar continuïtat i ampliar les formacions que s'ofereixen a través d'elles, especialment aquelles directament vinculades amb la pràctica saludable de l'activitat esportiva i el foment de comportaments cívics.

Així mateix, les trobades que al llarg dels darrers mesos la ministra titular d'Esports i jo mateix hem mantingut amb les federacions i clubs esportius ens ha permès copsar la necessitat de disposar d'una nova infraestructura esportiva multidisciplinar, en la qual ja hem començat a treballar -amb la redacció del projecte executiu- i a la qual preveiem destinar un milió d'euros l'any vinent.

Senyores conselleres i senyors consellers,

A banda de la seva dimensió social, la pràctica de l'esport també té implicacions directes en la promoció dels hàbits de vida saludables i, en general, en la implementació d'una estratègia preventiva en l'àmbit de la **salut pública**. La medicina preventiva és un dels punts claus que marquen quin rumb han de tenir les polítiques de salut del present i del futur. A Andorra, al llarg de les darreres dècades, ens hem enorgullit de tenir un bon sistema públic de salut, amb bons nivells de qualitat i una acceptació àmplia per part de la majoria de població.

Perquè això continuï sent així -i també perquè aquest sistema de salut, que és el que ens agrada, segueixi sent sostenible i de qualitat- calia dur a terme una reforma transversal del sistema, bona part de la qual s'ha anat desplegant en els darrers anys. És cert que la política de salut pública d'aquest Govern continua -en bona mesura- la línia endegada per executius anteriors, però hem sembla remarcable que en els darrers tres anys s'hagi desplegat el gruix de la reforma, tot i coincidir amb un moment especialment complicat per a la salut pública a causa de la crisi sanitària de la covid-19.

Des del 2019 -i aquesta és una feina començada l'anterior legislatura- s'ha treballat en la implementació del metge referent i de la via preferent, per garantir que els usuaris del sistema -els pacients, que en algun moment tots som- fem un ús adequat del sistema i que aquest pugui oferir

la qualitat que n'esperem. Durant el darrer any, hem incorporat l'atenció hospitalària a la via preferent i hem aplicat el règim del tercer pagador als actes mèdics, diagnòstics i rehabilitacions en totes les persones majors de 65 anys que segueixin la via preferent, a les quals se sumaran ben aviat les persones amb discapacitat.

I aquí vull fer notar que la implementació del metge referent i de la via preferent ha permès trobar un equilibri entre posicions que estaven molt allunyades sobre el tercer pagador. Feia anys que s'havien tingut debats, també en aquesta Cambra, sobre la necessitat de generalitzar o no la figura del tercer pagador. Personalment, i també per coherència amb l'orientació demòcrata i liberal del Govern, no estic a favor d'una generalització -sense més- de la figura del tercer pagador, ni encara menys del rescabament del 100% de la despesa sanitària a tothom; perquè considero que una de les virtuts del nostre sistema públic de salut és que com a principi general sempre avancem o paguem alguna cosa, directament, de la nostra butxaca; i sempre podem saber -de forma fàcil i ràpida- quin és el cost real del tractament que hem rebut. Doncs bé, el cert és que la via preferent ens ha permès acotar a quins actes apliquem la figura del tercer pagador i a quins no: Només aquells que fan un ús informat i eficient del sistema es poden beneficiar del tercer pagador. I només aquells col·lectius que realment ho necessiten es poden beneficiar del tercer pagador.

Evidentment, la millora en la integració i la coordinació del sistema de salut no s'acaba amb la via preferent. En els propers anys caldrà implementar un canvi profund en el funcionament de la CASS, tant pel que fa a la seva nomenclatura com pel que fa al sistema d'inspecció i control, per ajustar-la als grans canvis tecnològics i de praxi que està vivint la medicina.

Precisament, amb aquest esperit d'adaptació permanent del sistema públic de salut a les necessitats dels ciutadans, al llarg dels darrers anys s'han anat desplegant plans i programes específics, com el cribatge neonatal per a la detecció de malalties greus, diverses millores en l'atenció als malalts de càncer, la creació de la Unitat de Memòria i la ruta assistencial de la demència, i la posada en marxa del Servei d'Envelliment i Salut, del Programa d'Hospitalització Domiciliària i del Servei Integral d'Atenció a la Dona, entre d'altres.

Aquest any hem seguit avançant amb l'aprovació del Pla integral de salut mental i addicions i estem treballant en d'altres plans i programes com la Ruta assistencial de la fibromiàlgia, un nou Pla nacional contra les drogodependències o el Programa de detecció precoç del càncer colorectal. Tot plegat en consonància amb l'aprovació de la Cartera de serveis i productes de salut que va tenir lloc a principis d'any.

Per tal de maximitzar el benefici que el sistema de salut té per al pacient, així com per millorar l'accés a la informació i garantir el bon ús del sistema per part d'operadors i usuaris, cal seguir avançant en la digitalització de la salut pública. Al llarg dels darrers anys hem viscut la posada en marxa i el desplegament de la històrica clínica compartida, així com de l'aplicació Andorra Salut com a eina d'ús per als usuaris per disposar de la informació mèdica i sanitària més rellevant i que ens els propers mesos i anys anirà augmentant les seves funcions.

En aquesta línia, a principis de l'any vinent estarà en aplicació la recepta electrònica: que permetrà als metges i prestadors de serveis receptor de forma digital, a les farmàcies del país disposar d'un catàleg també digital, i alhora permetrà coordinar la dispensació de medicaments per part de la farmàcia amb els mecanismes de reemborsament. Una fita que farà possible que fem extensiu el tercer pagador a les despeses farmacèutiques. Així mateix, estem treballant en una aplicació per a les visites no presencials que, d'ençà de la pandèmia, s'ha convertit en un recurs cada cop més habitual.

Quan deia que tenim un bon sistema públic de salut, també ho deia perquè és un sistema que deixa amplis marges d'actuació als professionals en el marc de l'exercici de la professió liberal, perquè procura no tenir grans i feixugues estructures burocràtiques i perquè vetlla per la llibertat d'elecció i la decisió informada del pacient. Ara bé, per tal que aquest sistema continuï oferint la màxima qualitat i preservi els elements essencials que el fan atractiu per a una majoria de la població, cal enfortir la seva governança, clarificar el paper de cadascú, controlar les possibles ineficiències o abusos i regular el rol dels operadors i dels pacients. És per això que vam optar per tramitar d'urgència el projecte de llei que regula les professions sanitàries i que el Consell General debatrà i votarà properament. Un text àmpliament consensuat que aconsegueix una assignatura pendent de fa molts anys.

La salut pública és un element essencial de la cohesió social. A Andorra i arreu. I a Andorra, com arreu, el repte d'adaptar les polítiques de salut a un escenari marcat per l'allargament de la vida, la cronificació de malalties que abans eren mortals i l'encariment dels tractaments, és un repte dels més importants. Una situació similar la vivim -potser de forma encara més intensa o, si més no, més clara i evident- amb el **sistema públic de pensions**.

És una qüestió que no està liderant el Govern, sinó que s'està tractant en el si d'una comissió d'estudi al Consell General. Una comissió en la que hem pogut escoltar els posicionaments dels

diferents grups parlamentaris -de la majoria i de l'oposició- així com dels agents econòmics i socials i del mateix Consell d'administració de la Caixa Andorrana de Seguretat Social.

Tot i que el Govern no és qui lidera aquest debat, sí que tenim algunes línies clares, que compartim plenament amb els grups parlamentaris de la majoria: La primera és que la reforma de la CASS ha de mantenir la cotització com a base de finançament de les prestacions: tant de les pensions com de la salut. No som partidaris d'augmentar de forma dràstica el dèficit públic ni -de retruc- la pressió fiscal. La segona és que la reforma -o les reformes successives- de les pensions han de dissenyar un nou model que sigui sostenible, que generi els recursos necessaris per finançar-se, com ho feia el sistema de pensions de la CASS quan es va crear fa més de 50 anys.

La tercera és que no es pot fiar tota la reforma a un augment dels ingressos -ja sigui per la via de les cotitzacions o, com voldrien alguns, per la via dels impostos-, sinó que cal també aplicar mesures com l'allargament de l'edat de jubilació o l'establiment d'una pensió màxima, entre d'altres. La quarta passa per entendre que la pensió del sistema públic és una part de la protecció de la vellesa, però no la única. La pensió pública d'una persona que hagi cotitzat tota la seva vida laboral ha de cobrir les necessitats bàsiques, però s'ha de complementar amb plans de pensions d'empresa i individuals, així com amb altres mecanismes personals d'estalvi.

Aquestes són les línies mestres que compartim des del Govern amb els tres grups parlamentaris que li donen suport en aquesta Cambra.

Senyores conselleres i senyors consellers,

He dit fa una estona que pretendre vetllar per la identitat i la cohesió social sense atendre la igualtat d'oportunitats seria una quimera. Durant dècades, les societats democràtiques van creure que per avançar en la igualtat d'oportunitats n'hi havia prou de combatre aquelles causes de discriminació basades en criteris quasi estrictament econòmics. Fins i tot en alguns casos l'obsessió per reduir desigualtats econòmiques va acabar amagant altres causes de desigualtat o discriminació també importants.

L'onada d'una exigència de plena **igualtat entre dones i homes** -de la qual Andorra no en queda ni n'ha de quedar al marge- ve motivada, precisament, per una causa de discriminació molt potent i segurament la més antiga de totes. Malgrat que la nostra Constitució i tots els tractats multilaterals dels que fem part consagra la igualtat jurídica i de tracte entre homes i dones i prohibeix la

discriminació per raó de sexe, el cert és que en la mesura que la presència i la participació de les dones en totes les esferes de la vida social i econòmica s'ha anat normalitzant, hem anat descobrint que molts usos i pràctiques assumides com a normals no només no són normals, sinó que també atempten de forma directa contra el principi d'igualtat.

És amb aquest esperit que el Consell General va debatre i aprovar la Llei per a l'aplicació efectiva de la igualtat de tracte i d'oportunitats i la no-discriminació entre dones i homes. Una llei que ja hem començat a desplegar i en el marc de la qual el Govern tindrà un rol exemplar, amb l'aprovació d'un pla d'igualtat de gènere per a les administracions públiques. La llei dona les eines per combatre situacions de discriminació en els àmbits més diversos, amb un èmfasi especial en l'àmbit professional i laboral.

Un informe recent de la Fundació Reig posa en evidència com la sotragada econòmica que ha representat la pandèmia es va traduir, també, en un augment de la bretxa salarial entre homes i dones, passant dels 559 euros de bretxa a principis del 2020 als 729 euros en plena afectació de la pandèmia. Amb la recuperació de l'activitat, els salaris mitjans -tant d'homes com de dones- han tornat a créixer i la bretxa s'ha anat reduint, però al març d'enguany encara se situava en 642 euros, per sobre de les xifres immediatament anteriors al confinament del 2020.

Precisament per disposar de més i millors dades en aquest àmbit, per analitzar les darreres tendències en matèria d'igualtat de gènere, per recollir els neguits i les aspiracions de les dones i per avaluar l'eficàcia de les polítiques d'igualtat, estem treballant per posar en marxa l'Institut Andorrà de les Dones, donant compliment a un compromís d'investidura i al desenvolupament lògic de la Llei recentment aprovada.

El canvi de plantejament que la qüestió de la igualtat de gènere ha viscut durant la darrera dècada serveix d'inspiració de les **polítiques socials** del Govern. Reprenc aquí -si m'ho permeten- algunes de les coses que ja havia dit quan era titular de la cartera d'Afers Socials, durant l'anterior legislatura: Remoure discriminacions i empoderar. Aquest és el binomi que hem après de la lluita de les dones i que podem traslladar a col·lectius com els infants i adolescents, la gent gran, les persones LGTBIQ o les persones amb discapacitat.

Les subvencions a les entitats que lluiten per la igualtat i no discriminació -tant de les dones com dels col·lectius esmentats- han augmentat fins a superar els 41.000 euros durant aquest any.

Com deia, durant aquesta legislatura s'ha treballat a fons amb el binomi remoure discriminacions i empoderar. En l'àmbit de la infància i l'adolescència: En les properes setmanes aprovarem el Pla Nacional de la Infància i l'Adolescència, per al qual hem comptat per primera vegada amb la col·laboració del Consell d'Europa; hem implementat diversos programes preventius per evitar o minimitzar en la mesura del possible les situacions de risc d'infants i adolescents, tant a la família, com a l'escola, com en els inicis de la seva vida professional o laboral; i també en col·laboració amb el Consell d'Europa estem elaborant el Pla Nacional de la Joventut. Però potser la novetat més destacada en aquest àmbit i en la qual fa anys que treballem és la posada en servei, aquest mateix mes, del Centre Residencial d'Educació Intensiva (CREI), que s'ha ubicat a les instal·lacions del que havia estat la residència Solà d'Enclar.

El CREI permetrà donar suport i acompanyament al país a menors amb problemes de conducta o d'addicions que fins ara havien de marxar d'Andorra si necessitaven un servei d'aquestes característiques. Després de signar el contracte -el mes passat- amb la UTE que es farà càrrec de la seva gestió, el CREI ja s'està posant en marxa amb vuit places residencials i cinc places de dia.

Erradicar discriminacions i empoderar també és el binomi que presideix les polítiques adreçades a les persones grans. El Pla nacional sociosanitari per a la gent gran prioritza l'atenció domiciliària i altres recursos com els habitatges de suport, que permeten a les persones grans continuar vivint en el seus domicilis o en l'entorn habitual de socialització. Això no fa, evidentment, que ens oblidem de les residències, en els quals -any rere any de la present legislatura- hem augmentat el nombre de places concertades.

Aquest 2022 hem iniciat una prova pilot del nou model de valoració per capacitats, adreçat a les persones grans i també a les persones amb discapacitat. És un canvi de nomenclatura que també comporta un important canvi de plantejament: No es tracta de valorar les persones per allò que no poden fer, sinó de valorar-les per allò que poden fer. És per això que sovint diem que la construcció d'una societat inclusiva està diametralment oposada a la promoció d'una societat assistida.

Per gestionar millor i de forma més informada tot el ventall de prestacions socials, hem treballat durant aquesta legislatura en la la implementació de la història social compartida, que ja és una realitat i que suposarà una clara millora dels processos administratius, tant per als beneficiaris com per a les persones que treballen en l'atenció primària.

I, evidentment, en parlar de polítiques socials no puc obviar una referència directa a la situació actual d'augment del cost de la vida. En primer lloc vull posar en valor quelcom que -tot i que sembla evident- potser no tots els ciutadans tenen clar: Quan des del Govern augmentem el salari mínim dues vegades al llarg de l'any, també estem augmentant el llindar econòmic de cohesió social -que és idèntic al salari mínim-, pel qual es regeixen bona part de les prestacions socials, incloses les pensions no contributives i de solidaritat que el Govern paga. Dic això perquè el LECS es va augmentar al gener per sobre de l'IPC i es va tornar a augmentar al maig, en total gairebé un 7%.

El compromís del Govern és continuar augmentant cada any el salari mínim -i amb ell el LECS- fins arribar al 60% del salari mitjà, tal i com marca la Carta Social Europea. Tot i així, es tracta d'un compromís que no és fàcil d'assolir, ja que amb la recuperació de l'economia de l'escenari posterior a la pandèmia, el salari mitjà ha crescut de forma notable.

Un altre element essencial de la cohesió social i que també representa un eix important en la configuració de la nostra identitat com a país és la **seguretat**. La dimensió de la seguretat com a servei públic essencial -recordem que de la Policia andorrana també se n'ha dit el Servei d'Ordre- ha estat sempre una constant en els governs en què he participat i també en aquells que ens han precedit.

Durant la present legislatura s'ha seguit avançant amb l'aprovació de textos com la normativa en matèria de videovigilància i armes, per adaptar el món de la seguretat als canvis que s'estan vivint arreu i per continuar fent del Principat un dels països més segurs del món. D'altra banda, i per tal de donar compliment al que estableix la Llei de seguretat privada, el Ministeri d'Interior està treballant en els reglaments que la desenvolupen i que haurien d'estar aprovats abans de l'estiu de l'any que ve.

L'adaptació constant de la seguretat a les noves realitats ha d'anar sempre acompanyada d'una cura constant pels drets i les garanties dels ciutadans. És el que diem sempre: Andorra és un dels països més segurs del món sense haver sigut mai un Estat policial. Per això ja tenim enllestits -tot i que l'actual volum de feina legislativa d'aquesta Cambra no ens ha permès d'entrar-los a tràmit- el Projecte de llei per regular l'ús dels sistemes biomètrics a la seguretat ciutadana i el Projecte de llei relatiu al tractament de dades personals efectuat per part de les autoritats competents amb finalitats de prevenció, investigació, detecció o enjudiciament d'infraccions penals.

Al costat d'aquestes normes, que tenen una afectació que podríem dir que és de portes enfora, també s'ha anat fent una altra feina, més de portes endins, essencial per al bon funcionament del Cos de Policia, del Cos de Bombers i del Cos Penitenciari: reglaments molt esperats i necessaris - com el reglament d'especialitats i el reglament de formació, que han d'ajudar el Cos de Policia a estar més ben preparat i a fer front als reptes de les noves formes de delinqüència- son avui ja una realitat. Properament, la regulació dels cossos especials es complementarà amb el reglament d'accés i promoció interna dels membres del Cos d'Agents Penitenciaris.

D'altra banda, si alguna cosa hem copsat durant la pandèmia és la tasca encomiable que tots els cossos especials i el Departament de Protecció Civil han desplegat. I si alguna cosa hem après és que ens cal estar preparats per fer front a imprevistos i per **gestionar les emergències** de la millor manera possible. És amb aquest objectiu que al llarg dels darrers dos anys hem avançat en la signatura de convenis de col·laboració amb entitats que poden prestar suport en situació d'emergències, hem elaborat i implantat plans d'evacuació i confinament, hem creat una xarxa d'albergs provisionals i hem elaborat els protocols per gestionar millor situacions extremes com grans nevades o ventades, o fenòmens sísmics. Tot sota l'empара de la Llei de protecció civil, també aprovada durant la present legislatura.

En aquest mateix capítol, hem dut a terme el concurs d'idees per a la construcció d'un edifici per al Centre Nacional d'Emergències. La Llei de protecció civil ja en vigor ens dona un termini de tres anys per posar en funcionament un servei unificat de trucades d'emergència i, per tant, la construcció d'aquest edifici -més enllà del concurs d'idees- s'haurà d'abordar de forma inajornable a principis de la propera legislatura.

Senyores conselleres i senyors consellers,

Tot el programa que des del Govern hem anat desplegant al llarg dels darrers tres anys i que -en coherència i amb les correccions i adaptacions necessàries- seguirem aplicant al llarg dels propers mesos, seria impossible si no comencéssim per fer els deures nosaltres mateixos. La millora constant dels serveis públics, les inversions en infraestructures, les polítiques de suport a les persones, a les famílies i a les empreses... tot això seria impossible sense una feina constant per mantenir un bon rumb en la gestió de les **finances públiques**.

Un exemple recent el tenim en l'esforç ingent dut a terme des del sector públic durant els temps més difícils de la pandèmia, amb els més de 58 milions d'euros destinats a les suspensions temporals de contractes de treball (conegudes popularment com ERTOS) o els 230 milions de crèdits tous sense interessos, avalats al 100% per l'Executiu i amb la possibilitat de ser prestamitzats fins a set anys.

Polítiques com aquestes, que han estat essencials per deixar enrere la recessió de la pandèmia i encarar un any marcat pel creixement econòmic, serien impossibles sense una bona gestió de les finances. Al llarg dels darrers tres anys s'ha fet un gran esforç en la gestió del deute nacional: De les emissions nacionals que s'havien dut a terme en legislatures anteriors s'ha passat a **emissions internacionals**, arribant a col·locar deute per valor de 1.175 milions d'euros als mercats, un 85% dels quals en emissions de bons verds, socials i sostenibles. La qual cosa demostra dos fets molt significatius: El primer, que Andorra i la seva economia inspiren confiança en uns mercats que es mouen per interessos exclusivament financers. El segon, que no només som un país solvent, sinó també un país compromès i amb valors: Perquè el 85% del deute públic vehiculat en aquestes emissions internacionals està integrat per bons verds, socials i sostenibles; i això ens fa ser capdavanters.

En certa manera, aquests bons exemplifiquen també l'Andorra que volem: Un país solvent i ben gestionat; però també un país que es distingeix per valors com la sostenibilitat o la consciència social.

Les emissions internacionals de deute públic no només tenen com a objectiu demostrar la solvència d'Andorra, evidentment, sinó també reestructurar el nostre deute, allargant-ne els venciments, que per primer cop arriben a 10 i 20 anys en alguns casos. I així hem passat d'una maturitat mitjana del deute de dos anys el 2019 a vuit anys el 2022. I això permet al Govern poder projectar més a llarg termini i no patir tant per la conjuntura.

Per comparació amb l'Andorra del 2019, l'Andorra del 2022 és un país que ha passat amb èxit la prova del cotó de buscar i trobar finançament més enllà de les seves fronteres. És també una Andorra més reconeguda i homologada, amb la participació al Fons Monetari Internacional, al Banc Europeu d'Inversions i al Banc de Desenvolupament del Consell d'Europa, del qual hem obtingut dues línies de crèdit: una de 12 milions associada a la covid-19 i una altra de 8 milions vinculada a projectes de digitalització, com he explicat abans. A més, seguint les recomanacions de l'FMI, hem constituït reserves nacionals per un valor superior als 250 milions d'euros, fet que dona una garantia suplementària de resiliència a la nostra economia i a les nostres polítiques públiques.

Son totes aquestes accions responsables les que -tot i un context marcat per la incertesa- ens han permès millorar la **qualificació d'Andorra** que fan les agències internacionals. Fitch Ratings, que avalua l'economia andorrana des del 2015, ha situat la qualificació d'Andorra en A- amb perspectiva estable.

La manera com gestionem les finances públiques no hauria de diferir massa de la manera com gestionàriem els diners d'una família o d'una empresa privada. Evidentment, un Govern té altres obligacions afegides que les empreses privades no tenen; i també altres palanques i recursos; però la noció de seny i prudència que apliquem en els nostres afers privats s'hauria de veure reflectida també en la gestió del diner públic que -al cap i a la fi- és diner dels contribuents.

Per això una gestió responsable dels afers públics, especialment després de dos anys en què des del Govern s'ha fet front a una despesa molt important per donar suport al teixit social i econòmic en moments especialment difícils, passa inevitablement per una **reforma fiscal moderada** que properament es podrà votar en aquesta Cambra; una reforma que incrementa la resiliència financera de l'Estat, que continua homologant la nostra fiscalitat amb els estàndards de l'OCDE i que no posa en perill la competitivitat fiscal d'Andorra i de les seves empreses.

Aquest Govern i la majoria parlamentària que li dona suport som uns fermes partidaris d'una fiscalitat moderada, perquè pensem que rara vegada els governs saben invertir o gastar millor els diners que les persones i les empreses privades. Però per poder defensar -i defensar amb força- el nostre model fiscal -senzill, de bases àmplies i tipus moderats- hem de corregir les iniquitats que es detecten i reequilibrar allò que estigui descompensat.

És la mateixa filosofia que hem aplicat a l'hora d'implementar la taxa turística -a la qual m'he referit abans- i que aconseguix que una part important dels visitants contribueixi al sosteniment dels recursos i equipaments públics. O amb els **impostos sobre el joc** -aprovats durant l'anterior legislatura- però que al llarg dels darrers mesos han tingut ja plena vigència, gràcies al conveni signat amb la Societat Estatal espanyola de Loteries i Apostes, a partir de l'entrada en vigor del qual tota la loteria que es ven al país contribueix a les arques públiques andorranes, corregint així el que havia estat una anomalia històrica.

Gràcies al desplegament d'aquesta fiscalitat i d'aquests convenis, el Consell Regulador del Joc genera superàvits des del 2021; i el potencial recorregut d'aquest sector es veurà encara de forma més clara d'aquí a uns mesos quan obri les portes el casino situat a Andorra la Vella, un dels

projectes que també s'havia endarrerit més del que era desitjable i que quedarà enllestit -també- durant aquest mandat del Govern de coalició.

La bona feina -marcada pel rigor, la discreció i l'ortodòxia- feta des del Ministeri de Finances durant aquesta legislatura ha estat remarcable. La qual cosa no vol dir que no quedin qüestions rellevants pendents. En els mesos que queden de legislatura, desenvoluparem mecanismes que donin encara més resiliència al sector financer i, de retruc, al país, i que siguin homologables des d'un punt de vista internacional. Igualment, seguirem treballant en l'extensió de la **xarxa de convenis per evitar la doble imposició**, a la qual recentment hem afegit els convenis amb Hongria i San Marino, i que properament s'ampliarà amb els que signarem amb els Països Baixos, Croàcia, la República Txeca i Mònaco; qüestió aquesta en què treballen es forma plegada els ministeris de Finances i d'Afers Exteriors.

També fruit de l'estreta col·laboració entre els ministeris de Finances i d'Afers Exteriors ha estat la reacció d'Andorra a la invasió d'Ucraïna per part de Rússia l'hivern passat. En una sessió històrica, el Consell General va aprovar -pràcticament per unanimitat- la imposició de **sancions econòmiques a Rússia**, en la línia del que en aquell moment estaven aprovant els països europeus -membres i no membres de la Unió Europea-, els Estats Units, Canadà, Japó i Austràlia, entre d'altres. Si qualifico aquella sessió d'històrica és perquè d'alguna manera estàvem reafirmant allò que el nostre país ha estat al llarg dels segles, i especialment durant el període constitucional de les últimes tres dècades: Un país que aposta per la pau, la desmilitarització i la neutralitat. Però sense que això ens faci caure en una mena de relativisme moral davant el que passa al món.

Ans al contrari, Andorra ha estat i ha de seguir sent un ferm defensor de l'ordre multilateral. Per convicció i valors; i també per interès propi. Perquè en un món marcat pel nacionalisme i l'unilateralisme el que prevaldria seria la llei del més fort. M'atreveixo a dir que sense un cert ordre multilateral internacional Andorra probablement no hauria arribat a existir: sense normes i institucions internacionals que passessin per sobre dels comtats i dels regnes, no s'hauria arribat mai a l'equilibri dels Pariatges. I sense l'ordre multilateral expressat en l'Organització de les Nacions Unides i el Consell d'Europa, molt probablement no se'ns hagués reconegut com a Estat sobirà.

Per això ens hem posicionat, al llarg de les tres dècades en què hem tingut veu al si de la comunitat internacional, per un multilateralisme fort, constructiu i inclusiu. I no podíem deixar de fer-ho davant de l'agressió del tot injustificada i contrària al dret internacional de Rússia cap a Ucraïna.

De la mateixa manera que ho han fet altres països de reduïda dimensió territorial, com Mònaco o Liechtenstein, i països tradicionalment neutrals, com Suïssa o Irlanda.

Més enllà de la qüestió de les sancions, també hem assumit la nostra quota de solidaritat amb **l'acollida de refugiats provinents d'Ucraïna**, donant-los l'oportunitat de residir i treballar al nostre país. Com ho vam fer el 2018 durant la crisi humanitària provocada per la guerra a Síria. Perquè la nostra veu al món no té la força de la demografia, dels exèrcits, dels recursos naturals o del posicionament geoestratègic, però té la força dels principis i els valors. Els valors que inspiren el nostre model de societat i l'ordre que volem que regexi les relacions internacionals.

I, precisament, per celebrar les virtuts de l'ordre multilateral, el 2023 serà l'any de la commemoració dels 30 anys de l'entrada d'Andorra a les Nacions Unides i a la UNESCO, de la creació del Ministeri d'Afers Exteriors i de l'establiment de relacions diplomàtiques amb França i Espanya. Aquest aniversari, que evidentment coincideix amb el 30è aniversari de la Constitució, serà el motiu per apropar les institucions multilaterals als nostres conciutadans.

Acabo de dir que sense un ordre internacional multilateral Andorra potser no hauria arribat a existir i molt probablement no hauria estat reconeguda com a Estat de dret sobirà molts segles després. Això no exclou que Andorra hagi tingut sempre una relació ambivalent amb l'ordre internacional que l'envolta, perquè gairebé sempre és un ordre en la configuració del qual tenim molt poca incidència.

És en certa manera el que passa quan abordem la qüestió de l'equilibri que el nostre país ha de trobar en el procés de construcció europea, que s'ha anat desenvolupant des de la dècada de 1950: Andorra sap que ha de trobar aquest equilibri, que no pot viure d'esquena a Europa, però a la vegada li fa por tenir una relació massa propera amb un entramat institucional dissenyat per i per a països més grans que nosaltres.

La prudència és una bona aliada; un cert grau de recel pot arribar a ser comprensible; però això no ens ha de fer oblidar algunes veritats fonamentals: La primera, que els valors democràtics i d'economia de mercat amb sentit social que inspiren la construcció europea són també valors essencials per a nosaltres. La segona, que sense l'ordre multilateral que representen les institucions de la Unió Europea, trobar un lloc i una veu per a Andorra al si de la comunitat internacional seria encara més complicat.

A vegades costa explicar determinades especificitats d'Andorra als responsables polítics comunitaris, que estan acostumats a gestionar realitats força diferents a la nostra. Jo ho he viscut, tant en la meua etapa com a ministre com en la meua etapa com a cap de Govern, pel que fa a les negociacions de l'**acord d'associació amb la Unió Europea**. Però explicar aquestes especificitats seria molt més difícil si no existís la Unió Europea. I a Andorra li costaria molt més trobar un equilibri positiu en un món regit per grans països sense l'existència de les institucions comunitàries.

Per això hem d'aprofitar l'oportunitat que representa culminar les negociacions de l'acord d'associació i assolir una posició equilibrada que dibuixi un marc de progrés i de desenvolupament per a la nostra societat i la nostra economia per a les properes dècades.

En aquest sentit, al llarg del darrer any s'han reactivat les negociacions i esperem que puguin culminar, ja durant la propera legislatura, el desembre de 2023. Al llarg dels últims mesos s'han pogut abordar amb esperit constructiu i amb unes perspectives realistes d'èxit qüestions molt rellevants per a nosaltres com la lliure circulació de persones i el tractament dels mercats de les telecomunicacions i de l'electricitat.

En aquests àmbits, la posició d'Andorra -consensuada amb els grups parlamentaris i amb els representants de la societat civil- és clara: Aconseguir un equilibri inspirat en la solució que en el seu dia es va trobar per a Liechtenstein i que permeti a Andorra mantenir un cert control dels fluxos migratoris, donada la seva realitat com a Estat de reduïda dimensió territorial. Així mateix, tenint en compte les especificitats del nostre mercat i el rol estratègic d'empreses públiques com Andorra Telecom i FEDA, també cal trobar una solució que permeti mantenir aquestes dues companyies amb l'estatut que les coneixem avui dia. En el primer cas, ho estem negociant de valent, mentre que en el segon cas, sembla que ja ho hem aconseguit.

La primavera passada, la visita que el grup de treball EFTA del Consell de la Unió Europea va realitzar a Andorra es va traduir en unes conclusions molt positives, formalitzades el 21 de juny, que demostren l'elevat nivell de comprensió que la nostra posició desperta al si de les institucions comunitàries. És per això que aquesta propera tardor haurem de saber aprofitar l'oportunitat que representa la visita del vicepresident de la Comissió a l'octubre.

Insisteixo: Fer sentir la nostra veu al món i defensar allò que ens fa únics i diferents seria molt difícil si no existís la Unió Europea. Perquè implicaria haver de tractar les nostres especificitats amb una plèiade de països que no tindrien cap limitació en la defensa unilateral dels seus interessos.

Senyora Síndica,

Tot i que el reglament del Consell General em dona com a cap de Govern la llibertat d'allargar tant com vulgui la meua intervenció inicial en el Debat d'Orientació Política, he procurat sempre no abusar d'aquesta prerrogativa i cenyir-me a aquelles qüestions realment importants. No és fàcil, perquè hi ha aspectes en el dia a dia del país que també són rellevants i que potser no hauran fet part d'aquesta intervenció. Ja per endavant me n'excuso, i els membres d'aquesta Cambra coneixen la meua predisposició plena a abordar qualsevol qüestió en el torn de rèpliques amb els grups parlamentaris.

A mesura que avança la legislatura i augmenta el balanç de feina feta es fa més i més difícil cenyir-se a un temps raonable per a exposar l'orientació política del Govern. Perquè l'altre plat de la balança, el de la feina que queda per fer, mai no disminueix. Bona prova és la carrega legislativa que té en aquests moments el Consell General i la llarga llista de projectes executius en què el Govern treballarà durant els propers mesos.

Amb la meua intervenció he intentat resumir tot el que hem fet i tot el que ens queda per fer en una legislatura que ens ha instal·lat, a totes i tots plegats, en una situació d'excepcionalitat. M'hi referia al principi de la meua intervenció: En menys de tres anys hem viscut una pandèmia, un confinament estricte que va portar a una caiguda sobtada de l'activitat econòmica i de la demanda, una represa de l'activitat accelerada i no sempre prou equilibrada i una guerra a Ucraïna que sembla cridada a convertir-se en una dels grans conflictes armats del nostre temps i que ha desencadenat una crisi energètica de dimensions encara difícils de predir i de calcular.

En situacions d'excepcionalitat i d'incertesa hi ha qui s'entesta a profetitzar constantment l'hecatombe, gairebé com si la desitgés. Ja se sap que sempre hi ha qui té un problema per a cada solució. També hi ha qui -legítimament, però potser no encertadament- pensa que ell ho faria millor si tingués la responsabilitat d'encapçalar el Govern. I després hi ha dos grups de persones - aparentment contraposats, però en el fons molt similars- que optarien o bé per una fugida endavant i per canviar-ho tot -o trencar-ho tot- i els que voldrien tornar enrere cap a una Andorra idíl·lica que sempre ha estat més fictícia que real.

Nosaltres -el govern de coalició i els grups parlamentaris que ens donen suport- pensem que les situacions excepcionals i els escenaris difícils son, més que mai, els que demanen un posicionament centrat, reformista, equilibrat i prudent. Ni fugides endavant ni marxés enrere.

Aquest és, precisament, el meu compromís: Jo no tinc la bola de vidre per saber quines noves incerteses i dificultats ens depararà el futur. Tampoc no tinc la presumpció de saber-ho tot, de tenir un pla perfecte ni de conèixer la resposta a totes les preguntes. No aspiro a no equivocar-me mai ni a tenir la raó absoluta. Però crec que he demostrat -com també ho han fet les dones i els homes que m'acompanyen- que tinc la determinació a fer front a tot allò previst i imprevist; a treballar incansablement per trobar la millor resposta a cada pregunta i la solució més realista a cada problema; i que no em costa -no ens costa- rectificar en cas d'error ni tampoc reconèixer i aplicar les aportacions positives dels altres.

Hi ha dos tipus d'errors en els quals -com a responsable del Govern- intento no caure: El de creure'm que els canvis els provocho jo i el de resistir-me a aquests canvis. Son dues posicions antagòniques i igualment nocives. Hi ha sempre diversos factors que provoquen els canvis: socials i institucionals, interns i externs. I pensar-se que hom pot pilotar i accelerar el ritme dels canvis o que pot aturar-los és una autèntica quimera.

El que un governant responsable pot fer i ha de fer és equilibrar i reequilibrar la balança. I això val per a qüestions tan concretes i quotidianes com l'accés a l'habitatge o la gestió de la pandèmia fins a grans plantejaments de país com l'acord d'associació amb la Unió Europea.

En els més de tres anys que fa que el meu equip i jo estem al capdavant del Govern hem defugit sempre els plantejaments maximalistes. En això també consisteix la recerca de l'equilibri que tant caracteritza els andorrans.

Si Andorra viu un procés de gentrificació per l'arribada de residents i d'inversors internacionals, la resposta no pot ser limitar o expulsar aquests residents i inversors i qui la preconitza sembla caure en l'error -flagrant, al meu entendre- de pensar que podem treure els residents i inversors internacionals de l'equació i que ens quedarà el mateix PIB a repartir entre menys persones -entre les quals sempre ens hi comptem nosaltres, és clar-. Res més lluny de la realitat. El que cal és establir els mecanismes perquè la presència de residents i inversors internacionals tingui l'impacte més positiu possible en el dia a dia dels nostres conciutadans; és a dir: dotar-nos de les eines perquè el creixement sigui endreçat i equilibrat, no pretendre aturar-lo.

El que dic per als residents i inversors internacionals val per a la majoria de grans qüestions que Andorra té plantejades:

Si considerem que l'urbanisme i la construcció estan desbocats, reequilbrem el sector, no l'extirpem, pensant que mantindrem el mateix salari mitjà un cop ho haguem fet.

Si la nostra estructura institucional ens posa certes limitacions que no podem acceptar, treballem per reformar-la -amb discreció i realisme-, però no abolim el Coprincipat pensant que mantindrem sense problemes la nostra independència, identitat i equilibri.

Si tenim certs recels davant un gran actor internacional com és la Unió Europea, trobem un bon acord que encarrili les nostres relacions amb els veïns i que potencii les nostres especificitats en un procés -el de la construcció europea- presidit pel lema: *in varietate concordia*, units en la diversitat. Però no ens pensem que és possible viure al marge de la Unió i a la vegada obtenir tots els beneficis d'estar-hi a tocar.

En el fons, aquest plantejament centrat i equilibrat està a l'ADN de les idees demòcrates, reformistes i liberals que conformen la coalició de govern. I reivindicar-ho amb aquests adjectius: "demòcrata", "reformista", "liberal"- té el seu mèrit amb els temps que corren. Perquè països que han estat bressol de la democràcia representativa i de l'ordre social liberal estan ara més amenaçats que mai per la temptació nacionalista i populista.

Vista amb una mica de perspectiva, aquesta temptació sembla força absurda, perquè el món -i això també inclou, i de forma molt clara, Andorra- no ha viscut mai un període de desenvolupament i prosperitat com les últimes set o vuit dècades, marcades precisament per la democràcia representativa i les seves institucions, l'economia social de mercat i una internacionalització creixent de les societats i dels mercats. Es tracta d'un procés i d'un model que té defectes, però la reacció nacionalista i populista és un defecte en ella mateixa.

A més, qui tingui la temptació de tornar enrere o de fugir endavant, que no s'equivoqui: El liberalisme sempre sobreviu als seus il·lusos enterradors. I per saber això no cal una bola de vidre, només cal aplicar el sentit comú.

Per anar acabant: A *El món d'ahir*, el llibre de memòries que va ser el seu testament vital, Stefan Zweig explica com ell va viure en carn pròpia el pas d'una Europa -i d'un món- anteriors a la Primera Guerra Mundial, en què se circulava sense gaire problemes, sense necessitat -en molts casos- de passaports i controls fronterers, cap a un escenari de malfiança, de replegament nacional, de creixement dels extremistes que va portar a la Gran Guerra i, dues dècades més tard, a la Segona Guerra Mundial.

Des d'aleshores, el món s'ha conjurat a no repetir aquells errors, a no permetre que una escala de nacionalisme, d'unilateralisme i de tancament acabin destruint, no només l'esperit d'obertura i

d'internacionalisme propis de l'ordre liberal, sinó també els fonaments mateixos de la democràcia i de la civilització occidental. Perquè una cosa porta irremeiablement a l'altra.

Des de la crisi financera del 2007 li hem vist les esquerdes a l'ordre liberal, li hem vist els defectes; i han començat a sorgir alternatives, a dreta i esquerra -o al que tradicionalment eren dreta i esquerra-. Però totes aquestes alternatives tenen quelcom en comú: La reacció nacionalista. El "nosaltres, primer", *America first, la France et les français d'abord*, els veritables finlandesos... tot plegat representa un retorn a una concepció dels Estats-nació que creiem feliçment superada.

Si algú es pensa que a Andorra li aniria bé en un escenari com aquest, s'equivoca. Andorra, és cert, va trobar el seu lloc -la seva esletxa, més ben dit- en l'Europa dels Estats-nació... però era una Andorra que vivia al marge, reclosa entre muntanyes i que amb prou feines podia proveir la subsistència de 5.000 o 6.000 persones. Ni tan sols l'escenari de les dècades de 1960 o 1970 -ja aleshores marcat per una internacionalització creixent- seria possible avui dia... perquè l'Andorra de l'excepcionalitat funcionava per a 20 o 25.000 persones, no per a 80.000.

I el deure d'un Govern, i d'una majoria, i de totes i cadascuna de les persones que ocupen un escó al Consell General és governar i pensar en els 80.000 d'avui, no en els 5.000 de fa un segle.

Això és el que procurem fer cada dia -de forma centrada, equilibrada i prudent- les persones que formem part de l'Executiu i dels grups parlamentaris que li donen suport en aquesta Cambra.

I aquesta és, senyora Síndica, l'orientació política global del Govern que sotmeto -com no pot ser d'una altra manera- a l'escrutini i al veredict del Consell General.

Moltes gràcies.